

NEFESLER

Ganiyy-i Muhtefî

İ T H A F

Habîbullah-ı Ekrem'e,
O'na verilen Kevser'e,
Ve bu Kutlu Sülâle'ye
İlelebed **Girenler'e**

Aşk-u niyâzla, hürmetle
Ve de sonsuz muhabbetle.

Ganiyy-i Muhtefî

* * *

Ö N S Ö Z

Allâh'a hamd ederek başlarım Besmele'yle.
Rabbim, Sen bu fakîri ihvâna feyyâz¹ eyle!

Salât-ü selâm olsun **Hazret-i Muhammed'e,**
Rabbim bizi mutî kıl O **Nebiyy-i Emced'e**².

Neler kaldı yâ Ganiyy şu kutlu ondört aydan?
İkibin beşyüz beyit üfürüldü bu nâydan.

Bir kısmından "Nefesler", işte, olundu tertib;
"Merâtib-i Tevhid"le feth olundu merâtib.

Nesîm-i Rahmânî'yle ihdas olunan kitâb
Uşşâkın, İnşâAllâh, rûhuna eder hitâb.

* * *

¹ Feyyâz: Bol bol ilim dağıtan, feyiz saçan.

² Nebiyy-i Emced: En üstün şerefe sâhip Peygamber.

I . B Ö L Ü M

T A K D İ M

* * *

- I-1. Ne garip takdîr etmiş Levh-i Mahfûz'u Yazan!
Kimini İnsân kılmış, kimini de kalpazan!

* * *

- I-2. Dedikodu peşinde değiliz, anla bizi!
Kendi kitâbımızda gerçekler dizi dizi.
Okumağa yetmezken ömür bu âyetleri,
Kim, salât-ı dâimden³, saptırır nefsimizi?

* * *

- I-3. Arza irsâl ve inzâl edilmiş bir damlayız;
Şems-i⁴ Hak'dan geleni aksettiren bir Ay'ız.
Bir aynadır vechimiz; bir bak da gör kendini!
Biz **Rahmânî Nefes**'e râm⁵ olan bomboş nâyız.

* * *

- I-4. Nâyımda âvâz⁶ eden sesi **Rab**'bim bırakmış zâhir⁷,
Kevnin⁸ mekrini⁹ bilsin, hem de bildirsın diye âhir.
Neyzenin tılsımıyla nây da nasıl cezbeli, sehhâr¹⁰!
Bu nâyı üflerken de **Rab**'bim, aman, ne kadar mâhir!

* * *

- I-5. Nâya üflenlen nefes yedi ayrı perdeden
Sadâ verir, aslında tek iken; düşün, neden?
Bakın böyle doğmakta işte Vahdet'den kesret;
Vahdet-i Vücûd'dur, bil, a'râzla¹¹ zuhur eden.

* * *

- I-6. Avâmı cezbederken bunca kesret avârız¹²,

³ Salât-ı dâim: Sürekli namazda olma hâli.

⁴ Şems: Güneş

⁵ Râm: İtaat eden, emre boyun eğen.

⁶ âvaz: Ses, sadâ.

⁷ Zâhir: Görünen, herhâlde.

⁸ Kevn: Varlık âlemi.

⁹ Mekk: Hiyle, aldatmaca.

¹⁰ Sehhâr: Sihre benzeyen bir kudretle kendine çeken.

¹¹ A'râz: İşâretler, alâmetler, vasıflar.

¹² Avârız: Kazâlar, belâlar, engeller.

Biz **Rahmânî Tennûr**'da¹³ meczûb-i¹⁴ **Nûr** ve nârız¹⁵.

* * *

I-7. Âhiretle kalmadı aramda hiç bir hâil¹⁶;
Perde değil yıllardır hattâ artık Azrâil.

* * *

I-8. Yoktur avcumuzda yeşil nişan.
Gerekmez bize ne şöhret ne şan.
Allâh'a ezelden olduk kurban,
Vererek **Cânân**'a sessizce can.

* * *

I-9. Kimler kılacak bir gün cenâze namâzımı?
Kim idrâk edebilir **Rab**'bime niyâzımı?
Nişansız bir er idim hayatta İsâ-meşreb,
Resûl müdrîkdir, elhak, Rûh'una iyâzımı¹⁷.

* * *

I-10. Mevtimden sonra acep, anlaşılır mı kadrim?
Cebbâr¹⁸ ve settâr¹⁹ idim hayatta, hem de kerîm;
Mücellâ olsam dahi, lûtf-ı ilâhî ile,
Hamdolsun ki bînişân²⁰, Ganiyy ve fakîr bir erim.

* * *

I-11. Yâ Ganiyy! Senden sudûr eden bütün nefesler
Başkalarında, neden, farklı duygular besler?

Kimi için bunların hepsi de edebiyât;
Kimisine göre de pek heveskâr şathiyyât²¹.

Bâzısı da diyor ki: "Bu adam pek lâfazan.
Vezni ve kafiyei tuttursa bile bâzan,

Aslâ yaşamamıştır vezne döktüğü hâli!
Bundan nâşî, muhakkak, zındıkçadır ahvâli".

Vehme²² mebnî²³ gıybete²⁴ i'tibâr zâten muhâl;

¹³ Tennûr: Fırın, tandır.

¹⁴ Meczûb: Cezbolunmuş, çekilmiş; Allâh sevgisi dolayısıyla kendinden geçmiş.

¹⁵ Nâr: Ateş.

¹⁶ Hâil: İki şey arasındaki engel..

¹⁷ İyâz: Sığınma.

¹⁸ Cebbâr: Kuvvet ve kudret sâhibi, becerikli.

¹⁹ Settâr: Örtücü, kusurları yüze vurmayan.

²⁰ Bînişân: Nişansız, alâmetsiz, belirtisiz.

²¹ Şathiyyât: Bâzı meczûbların zâhirde saçma gibi görünen, fakat şerh ve tahlîli hâlinde mânidâr olduğu anlaşılan söz veya nefesleri.

Da'vâya da'vâ ile cevap vermez ehl-i hâl.

Herkese tâbi' olduğu Esmâ²⁵ te'sîrindedir;
Ehl-i hâl ise, bil ki, bu idrâkle zindedir!

Ehl-i tahkîke ise zâten hepsi vız gelir;
Zîrâ bütün vukuat noksansız, yerindedir.

Meslûbü-l irâdedir²⁶ **Hak'**ka ulaşmış kişi;
Cebr-i²⁷ hakikî ile bırakmıştır teşvişi²⁸.

İrâde-i cüz'iyeye olduğu zaman fânî²⁹,
Zât'ından tulû³⁰ eder **İrâde-i Sultânî**.

Hak'kın bahrında³¹ dalgıç kılınan nûrlu bahrî³²,
Hikmeti, derûnunda edecektir taharrî³³.

* * *

A Y N A

I-12. Biliniz ki sizlere ba's oldum ayna diye;
Aksettirdiğim **Nûr'**du, hepinize atıyye.

Hamd-ü şükran eyledi zâtın gören vechimde;
Nefsin temâşâ eden ikrâh etti o demde!

Bu azîm bir mekr idi ki fakîre ta'n eden³⁴,
Zem' ederdi³⁵ nefesine, aslında, hiç bilmeden!

Fakîre düşen ise büyük sabır, merhamet;
Bütün nefsânî hisler etmiş olsa da kâmet³⁶.

Müsebbibe bakarak sebebi görmeyen er
Korkunun tesirinde kalmadan sebât eder;

Ve hüzünden âzâde, her hâliyle sabreden
Salât-ı dâimdedir; ve, onu **Hak'**dır güden!

²² Vehim: Kuruntu, var olmayan bir şeyi varmış sanma.

²³ Mebnî: Bir şeye dayanan, kurulmuş.

²⁴ Gıybet: Bir şey hakkında kötüleyici sözler, dedikodu.

²⁵ Esmâ': İsimler, Allâh'ın isimleri.

²⁶ Meslûbü-l irâde: İrâdesi selb olmuş, irâdeden soyulmuş.

²⁷ Cebr: Zorlama.

²⁸ Teşviş: Karıştırma, karmakarışık etme, bulaştırma.

²⁹ Fânî: Yok olmuş olma hâli.

³⁰ Tulû: Doğma, parlama.

³¹ Bahr: Ummân, deniz.

³² Bahrî: Ummâna ait.

³³ Taharrî: Araştırma.

³⁴ Ta'n etmek: Sövmek, yermek.

³⁵ Zem' etmek: Kınamak.

³⁶ Kâmet etmek: ayağa kalkmak.

* * *

SÎRET VE SÛRET

- I-13.** Sûretimi görüp de şu fakîre levn eden
Sîretime³⁷ erseydi sûretimi görmeden,

Saîd³⁸ olurdu mutlak ve mazhar-ı lûtf-i **Hak**;
Sîretine doğru da yol alırdı muhakkak.

Sûretten hareketle sîrete yol bulan er,
Zevâhire³⁹ kanmadan mutlaka **Zât**'a erer.

Mü'min ile kâfirin sûreti aynı olur
Ammâ sîret yönünden farklılık eder sūdûr⁴⁰.

Mes'elemiz bu farkın idrâk ve temyîzidir;
Bu idrâke erişmek **Hak**'kın büyük feyzidir.

* * *

- I-14.** Muhammedî'yim elhak! Tüm mezhebler kıyl-ü kâl⁴¹,
Vehmi ilim saymakta bu mezâhib, lâakal⁴².

* * *

II . B Ö L Ü M S U L T A N L A R I M

* * *

- II-1.** Sultân'ım! Gözlerine Vahdet **Nûr**'u akseder;
Elvân⁴³ elvân sıfatlar sîretinde rakseder.
Tecellîlere mazhar o pâk kutlu vechinse,
Fâş ederek **Sır**'rını, zâhirini nakzeder⁴⁴.

* * *

³⁷ Sîret: Bir kimsenin iç âlemi, hâli, ahlâkı.

³⁸ Saîd: Saadete ermiş, mutlu.

³⁹ Zevâhir: Görünen şeyler.

⁴⁰ Sūdûr etmek: Ortaya çıkmak.

⁴¹ Kıyl-ü kâl: Dedikodu.

⁴² Lâakal: En azından.

⁴³ Elvân (levn'in çoğulu): Renkler. Elvân elvân : Rengârenk.

⁴⁴ Nakzetmek: Yalanlamak.

II-2.

Yedi tavrı⁴⁵ hatmetsem,
Furûatı⁴⁶ bitirsem,
Tecelliyâtı⁴⁷ geçsem,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Rûhî yuttursa ilmi
Nebî lûtfetse hilmi,
Alî çözsé dilimi,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Berk urup⁴⁸ göğé çıksam,
Yetmişbin hicap yaksam,
Rab'ba muhâtab olsam,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Erenler deste deste
Buluşsak "Bezm'Elest"de,
Pervân⁴⁹ olsak âteşte,
Kıtmîr-i⁵⁰ **Çelebî**'yem.

"Elestü bi Rabbiküm⁵¹?"
Ol izzet hitâbını,
İşitmiş olsam dahi,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Nûr-i Rab çıksa tezden,
Ayân silinse gözden,
Rab'la ben kalsak özden,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Mahv olsa özüm **Öz**'de,
Kevn silinse bu gözde!
Gerçekten, değil sözde,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Nûr-i Nebî cezbetse,
Şol Ganiyy'i kabzetse,
Hem **Öz**'üne mezcetse⁵²,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

⁴⁵ Yedi Tavr (ya da Etvâr-ı Seb'a): Nefsin yedi tarzı ya da yedi vechesi. Halvetî seyr-i sülûkunda ilk yedi ders.

⁴⁶ Furûat: Helvetî seyr-I sülûkunda ikinci yedi ders.

⁴⁷ Tecelliyat: Helvetî seyr-I sülûkunda üçüncü yedi ders.

⁴⁸ Berk urmak: Şimşek gibi parlak bir Nûr'un zuhuru.

⁴⁹ Pervân olmak. Bir şeyin etrâfında dönüp durmak.

⁵⁰ Kıtmîr: Ashâb-I Kehf'in (Yedi Uyuyanlar'ın) köpeği.

⁵¹ Elestü bi Rabbiküm?: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (âyet)

⁵² Mezcetmek: Katmak.

Ganiyy **Öz**'e gark olsa,
Kelâmı: "**Allâh!**" olsa,
Pes âleme terk olsa,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Her ân yanıp tutuşsam,
Ama taşıp-durmasam,
Dar hazneli olmasam,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Muhammed-Alî ile
Ummanda kulaç atsam,
Anlara kapı açsam,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Issımla seyir etsem,
Ummanlarda çevretsem,
Mekke'ye urûc⁵³ etsem,
Kıtmîr-i **Çelebî**'yem.

Pes Ganiyy, çok söz ettin,
Nice sırlar ilettin,
Issınla⁵⁴ arandaki
Sırdan hiç söz etmedin.

Ol sırrı Issım bilir;
Pes, fakîre bildirir;
Fakîr nutuk haklarım,
Kıtmîrlik çünkü, kârım.

Artık devr-i tecellî;
Kalpler hep mütecellî;
Rahmân, Allâh, Hû ve Hak
Zât'dan gelir muhakkak.

Kavseyni tamamlayan,
İnsân-ı Kâmil, ıyân⁵⁵.
"**Ev ednâ**"nın sırrını
Issımdır açıklayan.

Sus Ganiyy bu söz yeter;
Olmasın derdin beter;
Artık münâcât eyle,
Dil sussun, yaşla söyle.

Gözlerin dolsun kanla;
Borcun edâ et canla.
Yeni Mi'râc taleb et!
Sürsün bu ilelebed.

⁵³ Urûc: Yükselme.

⁵⁴ Issım: Efendim.

⁵⁵ İyân: Belli, açık, âşikâr.

* * *

- II-3.** Ey sırrına kurbân olduğum **İnsân-ı Kâmil!**
Kılıyorsun fakîri lûtf-u keremle âkil.
- Zât'**ına aynımı mir'ât⁵⁶ edindin lûtfunla;
İlân eyledin tafsîl-i vahyi bu kulunla.
- Hem "Hamurnâme", hem "Kıssa-i Mûsâ vü Hızır"
Sırrından edip nüzûl⁵⁷ Ganiyy'de oldu hâzır.
- Vahy ne imiş, kuluna himmetle **Sen** yaşattın,
Cibrîl zevk-u neş'esini gönlüme **Sen** kattın.
- Ganiyy'e kereminle, yâ tecellîgâh-ı **Rab**,
Sırrından tenezzülen her dâim eyle hitab.
- Güneş eyle bu Ay'ı kimyâ-i ilâhiyle;
Ganiyy kurbân olsun **Sana** her ân her hâliyle.

* * *

- II-4.** Ne garip tecellîdir, ey bulunmaz Sultânım,
Toprağa verildiğin ân benim doğum ânım!
- Ama sanki ben öldüm de gelen **Sen**'sin geri.
Her yer **Sen**'inle dolu; hâtıran öyle diri!
- Fakat mevt⁵⁸ öyledir ki ebkem⁵⁹ kılar idrâki;
Kulak işitmez olur; gözlerin kalmaz feri.
- Böyle günde kamaşır basar, fehâmet temyiz;
Bakalım kimler olur gelecekte mümeyyiz?

* * *

Bi Hikmet-i Hudâ, Yerine Konamayan Kitâbe

- II-5.** Hüve-l Bâkıy
Oku sen onbir İhlâs ve hem yedi Fâtiha;
Çünkü bunlar rahmettir enfüse⁶⁰ ve ervâha⁶¹.
Kabridir bu, himmeti dâim **Vâris-i Nebî**
Hak'kın evliyâsından Pîr **Süleyman Çelebî**.

Uşşâkî Hulefâsından

⁵⁶ Mir'ât: Ayna.

⁵⁷ Nuzûl etmek: İnme.

⁵⁸ Mevt: Ölüm.

⁵⁹ Ebkem: Dilsiz.

⁶⁰ Enfüs: Nefisler.

⁶¹ Ervâh: Rûhlar.

Süleyman Fıstıkçioğlu

3.3.1928 - 1.4.1994

- II-6.** Sırlanmak abdiyyetle bu fakîre düstûrdur⁶².
Mi'râc'a teşne Rûh'um özler "Aslî Vatan"ı.
Âfakta aramıştım gençken Rûhî Sultân'ı;
Çelebî'm, oysa şimdi derûnumda mestûrdur⁶³.

* * *

- II-7.** **Hak**'kın gizli **Velî**'si bir **Hamzavî-Melâmî**
Çocuk iken fakîre **Sır**'rıyla oldu hâmî⁶⁴.

Nâfiz nazarlarından akmakta olan himmet,
Sır'rıma nüfûz edip, oldu yüce bir ni'met.

Yıllarca sürdürü gitti bu rûhanî te'sir,
Gönlüm oluncayadek **Rûhî Sultân**'a esîr.

"Makâm-ı Reşâdet"⁶⁵ i lûtfederek **Nûr**'uyla,
Mürşid'im tahmîl etti⁶⁶ bu fakîri **Sır**'rıyla.

Ellidokuza kadar beş yıl sürdürü muhabbet;
Derakab⁶⁷ **Rûhî Sultân Hak**'ka etti azîmet⁶⁸.

Otuzbeş yıl hizmette bulundum **Çelebî**'ye;
Mahlâsım oldu **"Ganiyy"**, vüsûl ettim **Nebî**'ye.

Tecellîlere rağmen sırladım hep **Zât**'ımı,
Arz edip **Mürşid**'ime yalnızca mir'âtımı.

Çelebî Sultân dahi edince terk-i Dünyâ
İhvânın⁶⁹ kalmasından rehbersiz, ettim hayâ⁷⁰.

Muallâkda⁷¹ kalmasın, ihyâ olsun hayâtı
Endîşesiyle ancak kabûl ettim Bey'âtı.

Vâris kıldım fakîr ilme ve füyûzâta,
El'an hizmet ederim hem **Sifât**'a hem **Zât**'a.

* * *

⁶² Düstûr: Kural, kâide.

⁶³ Mestûr: Setredilmiş, gizli, örtülü.

⁶⁴ Hâmî: Koruyucu.

⁶⁵ Makâm-I Raşâdet: Allâh'a giden yolda beşeri İnsân ve Reşid kılma yetkisi ve kudretiyle mücehhez kılınmışların makâmı.

⁶⁶ Tahmîl etmek: Yükleme.

⁶⁷ Derakab: Bundan sonra.

⁶⁸ Azîmet etmek: Yola çıkmak.

⁶⁹ İhvân: Kardeşler. Tarîkatta bir Mürşid-I Kâmil'den feyz alanların tümü.

⁷⁰ Hayâ etmek: Utanmak.

⁷¹ Muallâkda kalmak: Boşlukta (burada Mürşidsiz) kalmak.

III . B Ö L Ü M

T A H A S S Ü R⁷²

* * *

- III-1.** Bu korkunç, dipsiz girdab: kevn-ü fesad âlemi⁷³;
Rûh'umdaki tahassür: "**Aslî Vatan**" özlemi.
Bir kere daha bile vuku bulmasa Mi'râc,
Esmâ'ü-l Hüsnâ zikri siler kalpden elemi.

* * *

- III-2.** Rabtetti⁷⁴ **Rab'**ba beni, **Bezm-i Elest'**de, kader;
Saramaz bundan nâşî fakîri korku, keder.
Katlanır sıdk-u aşkla gönlüm **O'**nun cevrine⁷⁵,
Cevrinde bile çünkü, **Cemâl'**ini fâş eder⁷⁶.

* * *

- III-3.** Hicâb eder Cehennem, görse aşkın nârını;
Ruhsat çıksa vuslata⁷⁷, cân görmez ağyârını⁷⁸.
Sokr-i⁷⁹ visâlden⁸⁰ hayrân, meczûb-i **Hak** şu Ganiyy,
Taleb eder, bin kerre, **Yâr'**ın o dîdârını⁸¹.

* * *

- III-4.** Cenneti neyleyeyim, fakîre **Vech'**in yeter!
Rahmetinle cevret kim olmasın derdim beter.
Rab'bimin bir kerecik huzûruna çıkanın
Bütün enâniyeti⁸² fenâ⁸³ bularak biter.

* * *

- III-5.** Bu âlemin envârı⁸⁴ lûtfundur rızkın gibi,
Lûtfunla muammer⁸⁵ kıl gönlümü aşkın gibi,

⁷² Tahassür: Hasret çekme, özlem.

⁷³ Kevn-ü fesad âlemi: Oluş ve bozulmuş âlemi.

⁷⁴ Rabtetmek: Bağlamak.

⁷⁵ Cevr: Çile.

⁷⁶ Fâş etmek: Açıkça ortaya çıkarmak.

⁷⁷ Vuslat: Kavuşma.

⁷⁸ Ağyâr: Düşmanlar.

⁷⁹ Sekr: Sarhoşluk.

⁸⁰ Visâl: Kavuşma.

⁸¹ Dîdâr: Vech, yüz, çehre.

⁸² Enâniyyet: Benlik. Nefsine kutsama.

⁸³ Fenâ bulmak: Yok olmak, erimek.

⁸⁴ Envâr: Nûrlar.

⁸⁵ Muammer: Yaşayan, zinde.

Bekâbillâh'da dahi olsa bu kulun, ne gam!
Nâz-ı İlâhin ile cevret **Sen** hakkın gibi.

* * *

III-6. Bilir misin "bûlbûlce"? Ne diyor şu bûlbûller?
Vuslatına mı gülün hazırlanır gönüller?
Kıyl-u kâli bırak da, kendi gönlüne bak sen!
Ümîd-i visâlinle hâlâ mı açmaz güller?

* * *

III-7. Firâkınla dem çeken bûlbûlleri görüp de
Vuslatın demini, âh, uzatsam şu gönlümde!
Bu ne biçim aşk, **Yâ Rab**? Kıskançlığa sed çeker;
Devâsını da arar, visâl için ölümde.

* * *

III-8. Yegâne hakîkattır cânımda **Cânân**;
Esmâsı bile kılar İnsân'ı handân;
Mekriyle esîr oldu avârzına,
Vuslatının nârına, perîşan rindân⁸⁶.

* * *

III-9. Semâvâta⁸⁷ baktım ki andırıyor **Cânân**'ı;
Azametiyle sanki **Cânân**'ımın hicrânı⁸⁸!
Sokrân⁸⁹ olmuşsam bile nesîmiyle⁹⁰ nefsimin
Gene de arar **Rûh**'um, **O Lâyezâl Yezdânı**.

* * *

III-10. Nefsimde ifnâ olmuş iken adâvet⁹¹,
Cânân'dan gene geliverdi bir dâvet.
"**Nazlı Yâr**", dedim, bir kerre de **Sen** gelsen,
Fakîri **Ganiyy** kılardı bu mürüvvet⁹²!"

* * *

III-11. Âlem-i Hâhût gibi var mı bir başka âlem
Ki zaman akıp gitmez; demi de hep aynı dem?
Taayyünü mü vardır, ya da bir türlü kıdem?

⁸⁶ Rindân: Görünüşlerine önem vermeyen fakat Allâh aşkıyla dolu kimseler.

⁸⁷ Semâvât: Gökler.

⁸⁸ Hicrân: Ayrılık acısı.

⁸⁹ Serân: Sarhoş.

⁹⁰ Nesîm: Hafifçe esen sabah yeli.

⁹¹ Adâvet: Düşmanlık.

⁹² Mürüvvet: Bahtiyârlık.

Hangi kisve altında bulunur orda Âdem?

* * *

III-12. Derdime dert, yüküme yük katar her gün, her ân.
Beklerim umutlarla ki bir ilâhî bârân⁹³,
Bezletsin⁹⁴ rahmetini şu muzdarîb nefsim;
Kalbolsun bu fırtına **Rûh**'dan habîr⁹⁵ nesîme.

* * *

III-13. Uykuda gezenlerin bu mağmûm⁹⁶ Dünyâ'sında,
Herkes de kaybettiği evhâmının yasında.
Şehâdet Âlemi'nin aldatıcı nukûşu⁹⁷
Azdırmakta her nefsi, Nûr yoksa mayasında.

* * *

III-14. Ehl-i Dünyâ dostluğu büyük balona benzer;
Ama onu söndürür minimini bir iğne.
Cefâsını Dünyâ'nın çekmek istemeyene,
Dostlarının ve **Hak**'kın sıdk-u vefâsı yeter.

* * *

III-15. Kaplıyor muhabbetim onsekiz bin âlemi;
Dem, aynı ân-ı vâhid; "**Levlâke levlâk...**"⁹⁸ demi.
"**Kün**" emrine müştâk⁹⁹ ki, dalgalanıyor **Amâ**;
Artık hazır zuhûra tecellîyâtın lem'i¹⁰⁰.

* * *

III-16. Yalnız **Sen**'in aşkınmış gerçek olan âlemde!
Râsihdir, ârif olan bunlara, zâtî ilmde.
Zât'ından **Zât**'ına bir tecellîdir ki **Aşk**'ın,
Bin kerre ifnâ¹⁰¹-ihyâ¹⁰² olur cânım o demde!

* * *

⁹³ Bârân: Yağmur.

⁹⁴ Bezletmek: Saçmak, esirgemedi bol bol vermek.

⁹⁵ Habîr: Haber getiren.

⁹⁶ Mağmûm: Gam dolu.

⁹⁷ Nukûş: nakış'ın çoğulu.

⁹⁸ "Levlâke levlâk, ve mâ halaktü-l eflâk" (Kudsî Hadîs): "(Yâ Muhammed) Sen olmasaydın, Sen olmasaydın, bu felekleri yaratmazdım"

⁹⁹ Müştâk: Şevkli, arzulu, özleyen.

¹⁰⁰ Lem: Parlama.

¹⁰¹ İfnâ: Yok olma.

¹⁰² İhyâ: Hayat kazanma.

III-17. **Sen** bir ummân olaydın, ben de **Sen**'de bir mercân,
Ummânda olduğunu fehmeder miydi bu cân?

* * *

III-18. Kevn-ü fesad âlemi: âsâr, ef'al ve sıfat;
Şühûd-ı Vechullah'dır sabra büyük mükâfat.

* * *

III-19. Rûhânî meltemlerle gönlüm gene dopdolu;
Bilmem ki açılır mı tecellîlerin yolu?
Daha ne kadar sürer bu yakıcı özlem, âh!
Gene al huzûruna **Yâ Hayy**, bu hakîr kulu!

* * *

III-20. Sâkiyâ¹⁰³! Nâz ile vaz eyle gene câm-ı ahmere¹⁰⁴ **Nûr**;
Nûr-i pâk-i **Vech**'indir ifnâ-i şuur ettiren tennûr;
Mezcolur **Nûr**'unla **Rûh**'um, **Sır**'rım; abdine rahmeyle kim
Ümîd-i vuslatınla ancak, âh, **Rûh**'um nefsdan soyunur!

* * *

III-21. Ey Vech'inde bin türlü nakışlar halk eden **Rab**!
Nefsim nakışlarının sihriyle oldu harab.
Hayy isminin aşkına tecellî et fakîre
Ki "İlminin Nûru"yla silinsin bunca serab.

* * *

III-22. Sıfâtınla bir olup mezcolmamak **Zât**'ınla
Ne yakıcı firâk, âh, avunmak mir'âtınla!
Nakşının şe'niyeti¹⁰⁵ sarhoş ederken beni
Salât mı fehmettirir **Sen**'in Hakikat'ini?

* * *

III-23. Vechullah'ı tutsam da, râbıtama bağlasam,
İştîyâk-u hicrânla zârî zârî ağlasam.
Mi'râc'a teşne **Rûh**'um dâvet beklerken **Yâr**'dan,
Hasretini gene de Esmâ'sıyla dağlasam.

* * *

III-24. Ne zaman eseceksin ey Meltem-i Rahmânî?
Ne kadar da geciktin, kalmamıştı ki mânî!
Rûh'umun libâsını¹⁰⁶ savursan da bir daha,
Ederek tulû **Nûr**'um, kılsa nefsimi fânî!

¹⁰³ Sâkiyâ: Ey içki sunucu.

¹⁰⁴ Câm-I ahmer: Kırmızı kadeh.

¹⁰⁵ Şe'niyet: Realite, görünen gerçek.

¹⁰⁶ Libâs: Elbise.

* * *

- III-25.** Esfel-i sâfiliynde nasıl oluyor rehber,
Rûh'un derinliğinden ansızın gelen haber?
Nefsimin karanlığı **Nûr**'umu setretse de
Olamaz aslâ nefsim **Rûh**'um için bir makber¹⁰⁷.

* * *

- III-26.** Ey münkesir hayaller ülkesi olan Dünyâ!
Bâtın'ın eğri büğrü gölgesi olan Dünyâ!
Hem kesrette vahdeti, hem vahdette kesreti
Tadan Velî kulların bölgesi olan Dünyâ!

* * *

- III-27.** **Yâ Rab!** Hicâb¹⁰⁸ kıl **Zât**'ına zâtımı,
Lûtfedip ifnâ eyle tezâdımı.
- Öğret fakîrine ilm-i eşyâyı
Ki fehmetsin o ilâhî ziyâyı.
- O ziyâ ki **Nûr**'dur; örter **Zât**'ını,
İhyâ kılar **Zât**'ına mir'âtını.
- Cezbet fakîri; **Mi'râc**'ımı lûtfet;
Kalmasın nefsimde hiç bir kesâfet¹⁰⁹.
- "Makâm-ı Mahmûdâ"**dan **"Ev ednâ"**ya,
Ve sonra döndür fenâdan bekâya.
- "Ma remeyte iz remeyte" mazhârı
Çelebî'mden işler **Rab**'bin izhârı.
Kerîm Allâh! Gören gözün olayım,
Amâ'da müşâhedene dalayım.
- Yâ Rab!** İşiten kulağın olayım,
Dü cihânın seslerini duyayım.
- İlâhî!** Attığımda **Sen** atasın,
Celâl'inle **Cemâl**'inle tutasın.
- Yâ Rab!** Tezyid et zühd-ü taatım
Ki hicâb olmasın **Zât**'ına zâtım.

* * *

- III-28.** Zâhirdeki nukûşun olursa böyle rengîn¹¹⁰,

¹⁰⁷ Makber: Kabir.

¹⁰⁸ Hicâb: Perde.

¹⁰⁹ Kesâfet: Yoğunluk.

Kim bilir Bâtın'ın ne kadar vâsî, zengîn!
Nasıl fehmetsin beşer mülkündeki ilmini?
Sen'sin Alîm ve Hakîm; hikmetin dipsiz,engin.

* * *

III-29. Gene esti bâd-ı¹¹¹ **Yâr** gönlümde nefha¹¹² nefha;
Tavırları nefsimin dizildi safha safha.
Cânân ile visâle ra'şeyle müştak **Rûh**'um
Ummân-ı Nûr-ı **Hak**'da tâlib fenâya, mahva.

* * *

III-30. Fırtınalar esiyor gönlümdeki tennûrda;
Bir işâret beklerim, Mûsâ misâli, Tûr'da.
Mekrinle, nukûşunla oyalama fakîri;
İfnâya hazır **Rûh**'um **Zât**'ından çıkan **Nûr**'da.

* * *

I V . B Ö L Ü M

T E C E L L İ Y A T

* * *

IV-1. Tecellîyât: lûtf-i **Rahmân**'dır;
Meyve veren Sırr-ı **Yezdân**'dır;
Evliyâyâ tarîk-i vuslat,
Hem delîl-i **Zât-ı Sultan**'dır.

* * *

IV-2. İnsân aslî vatandan haylice cüdâ¹¹³ imiş;
Tevhîd bunun ilâcı, yanık bir nidâ imiş;

Buna mesned olan aşk lâtif bir edâ imiş;
Mâşuk ulu bir **Sultân**, âşıksa gedâ¹¹⁴ imiş;

Hem can, hem nefis, hem beden **Cânân**'a fedâ imiş;
Âşığın tek kazancı ilâhî ridâ¹¹⁵ imiş;

Nukûş-i zâhirenin nakkâşı **Hudâ** imiş;

¹¹⁰ Rengîn: Parlak renkli, güzel, süslü.

¹¹¹ Bâd: Rüzgâr.

¹¹² Nefha: Bir ânlık esinti, yayılan güzel koku.

¹¹³ Cüdâ: Uzak.

¹¹⁴ Gedâ. Dilenci, yoksul, fakir.

¹¹⁵ Ridâ (Rızâ): Hoşnutluk.

Hudâ'ya âşık olmak ne tatlı bir dâ¹¹⁶ imiş;

Mi'râc bütün nukûşa usulca vedâ imiş;
Bâkıy kalan hâtırdâ **Rahmânî Sadâ** imiş.

* * *

Nûr-i Tevhid Sarayı

IV-3. Basar-ı kalbîdir¹¹⁷ **Nûrullâh'**ı keşf ile gören,
Zât-ı Nûrânî'dir "**ALLÂH**" deyip **Nûr'a** gömülen.

Bu Mi'râc-ı sagîrden¹¹⁸ rücu¹¹⁹ gurbettir İnsân'a,
Rûh, zevkden mest, gene dönmek ister Aslî Vatân'a.

İdrîs, Mûsâ ve İsâ hep bu makâma erdiler,
Nûr-i Tevhîd Sarâyı'nın **Nûr'**unda eridiler.

Kezâ bu makâma erişti maktûl Şeyhü-l İşrâk¹²⁰,
Buradan avdet, **Yâ Rab**, aman ne yaman firâk!

Mevtle bekâ bulur **Nûr** ile abdest tâzeleyen,
Âlem-i Melekût'dan bu dünyâyâ avdet eden.

Böylesine firâk¹²¹ ne büyük gurbet, ne elîmdir!
Fakat tecellîgâh-ı **Hayyü-l Kayyûmü-l Alîm'**dir.

* * *

IV-4. **Şemsî Velâyet'**le mühürlendi bu Gönül,
Gizli **Risâlet'**le tavzif olundu ömür.

Ganiyy istiğnâ etti¹²² âlem-i nâsuttan,
Derûnunda atınca o ihtîşamlı tan.

Tûlündeki işrâkle fakîr Ganiyy oldu,
Zerrât-ı zâtıyyesi **Şems'**le yek ayn oldu.

İdrîs, Mûsa, İsâ, Ciyli ve Sühreverdî
Gibi fakîrin zâtı da **Şems'**de eridi.

Pes, bu âlem-i nâsûta olundu irsâl,
Bu tecellî **Yâ Rab** azametini misâl.

Koru **Sen, Yâ Hayyu Yâ Kayyûmu Yâ Alîm!**
Ve cuile-l fakîr bi Kudretike-l **Kelîm**¹²³!

¹¹⁶ Dâ': Dâvâ.

¹¹⁷ Basar-I kalbî: Kalp gözü.

¹¹⁸ Sagîr: Küçük.

¹¹⁹ Rücu': Geri dönüş.

¹²⁰ Şeyhü-l İşrâk: Şihâbeddin Sühreverdî (1155-1191).

¹²¹ Firâk: Ayrılık.

¹²² İstiğnâ etmek: tenezzül etmemek.

* * *

Kibrît-i Ahmer¹²⁴

IV-5. Magrîbinde¹²⁵ nefsimin **Şems** tulû' etti.
Bu ân-ı lâtiyf, o mev'ûd¹²⁶ kıyâmetti.

Bu fecr-i **Şems-i**¹²⁷ muazzamla uyandım;
Nûr-i Tevhîd-i Bârî'de yıkandım.

Şeş cihetten¹²⁸ etti âvâzım in'ikâs¹²⁹,
Deryâ-i Nûr-i Zât'da bularak ma'kes.

Ol ân-ı istiğrakde yok oldum **Nûr**'da,
Eridim, bittim o **İlâhî Tennûr**'da.

Oldu **Rûh**'um ilm-i simyânla¹³⁰ muammer,
Kıldın fakîri **Yâ Hayy**, "Kibrît-i Ahmer".

Hamdolsun gerçekleşti bu büyük murad;
İnn"**Allâhu Nûrû-s Semâvâti vel Ard**"¹³¹!

* * *

IV-6. Bu fakîr de **Zât**'a döndü;
Şems-i Hak edince işrâk¹³².
Ganiyy olup Şems'de söndü;
Hüve-l Bâkıyy ve Hüve-l Hak.

* * *

IV-7. Tulû eder ilhâmım, lemeât-i¹³³ Şems'inden;
Has **Nûr**'undan, ba'de-l mevt¹³⁴, vücûd bulur bu beden;
Gasl-ı **Nûr**'la¹³⁵ hayyâtın tamâm olur mânâsı;
Sen'sin, sıfat **Nûr**'unla, **Zâtıyyet**'i setreden.

* * *

¹²³ Ve cuile-l fakîr bi Kudretike-l Kelîm: (Bu) fakîr Sen'in Kudret'inle Kelîm (konuşur) oldu.

¹²⁴ Kibrît-i Ahmer: Dokunduğunu Altın'a dönüştüren efsânevî madde.

¹²⁵ Magrîb: Batı.

¹²⁶ Mev'ûd: Vaad edilmiş.

¹²⁷ Fecr-i Şems: Güneş'in doğuşu.

¹²⁸ Şeş cihet: Altı yön.

¹²⁹ İn'ikâs: Yansıma.

¹³⁰ İlm-i simyâ: Herhangi bir maddeyi Altın'a dönüştürmenin yollarını öğreten efsânevî ilim. Kimyâ.

¹³¹ Allâhu Nûrû-s Semâvâti vel Ard: "Allâh göklerin ve yerin nûrudur" (Âyet).

¹³² İşrâk: Parlatma, aydınlatma, (Güneş ve Ay söz konusu olduğunda) doğma.

¹³³ Lemeât: Parıltılar.

¹³⁴ Ba'de-l mevt: Ölümden sonra.

¹³⁵ Gasl-ı Nûr: Nûr ile alınan gusûl abdesti.

IV-8. **Şems-i Hak**'dan erişince tecellî-i sırr-ı **Nûr**
Gönüllerde meyve verir rahmânî pekçok sürûr¹³⁶.
Nûr-i Hudâ'ya gark olan zevkan tadar Vahdet'i;
İnsân-ı Kâmil'dir artık, **Nûr**'dan olsa da mahmûr¹³⁷.

* * *

IV-9. Bekâbillâh'dan sonra hicrânın artık muhâl!
Çünkü, hamd olsun, bitti kulunda vehim, hayâl.
Her kayıttan âzâde, **Sen**'inle mukayyedim¹³⁸.
Herbir yönde **Vech**'in var, artık her şey pür meâl¹³⁹.

* * *

IV-10. Tûr-i Sînâ'da değil, **Hakikat** sînendedir.
Âlem-i Kübrâ sensin! Kalem, Levh, Arş sendedir.
Artık derûnuna göç, keşfet bu avâlimi¹⁴⁰!
Buna muvaffak olan ebediyyen zindedir.

* * *

IV-11. Vücûd-i Mutlak ile olursan sen tek bir vücûd,
Olursun âzâde-i kıyâm-u rûkû-u sücûd.

* * *

IV-12. Yan da **Hak**'kın aşkıyla, sen nefsi fâci'¹⁴¹ ol!
Bahri **Hak**'ka dalarak nefsi Rûh'a râci' ol!

Halkın hem hâk-i pâyi, hem bâşının tâci' ol!
Müstağniyken her şeyden, herkesin muhtâci' ol!

Evhâmını put kılan câhilin iz'âci'¹⁴² ol!
Râh-ı **Hak** tâlibinin iksîri, ilâci' ol!

Zâir¹⁴³ olmasan bile Kâ'be'yi, sen hâci' ol!
Olma mazhar mudille¹⁴⁴; sen bu yolda nâci'¹⁴⁵ ol!

Bu Vücûd-i Mutlak'ın bahri, hem emvâci'¹⁴⁶ ol!
İnsân-ı Kâmil'lerin makarr-ı¹⁴⁷ Mî'râci' ol!

¹³⁶ Sürûr: Neş'e.

¹³⁷ Mahmûr: Sarhoş, kendinden geçmiş.

¹³⁸ Mukayyed: Kayıt-kontrol altına alınmış.

¹³⁹ Pür meâl: Anlam dolu.

¹⁴⁰ Avâlim: âlemler, dünyâlar.

¹⁴¹ Fâci': Dert veren.

¹⁴² İz'ac: Rahatsız verme.

¹⁴³ Zâir: Ziyâretçi.

¹⁴⁴ Mudill: Yoldan çıkaran, saptıran.

¹⁴⁵ Nâci: Kurtarıcı.

¹⁴⁶ Mevc: Dalga. Emvâc: Dalgalar.

¹⁴⁷ Makarr: Yer, mahal.

* * *

IV-13. Sen ayân olduğunda, bâtında kalır **Hudâ**;
O ayân olsa eğer, sensin zâhirden cüdâ.
Sen nihân¹⁴⁸ oluversen, bu sefer **Hudâ** zâhir;
Kahrıyla ifnâ olur cümle eşyâ, mezâhir.

Bu ne simetri **Yâ Rab!** İfşâ eder **Sır**'rını;
Ayân eder ârifin ind**Allâh** makarrını.

Bunu müdrîk olanın kalmaz hiç bir korkusu;
Mahzun da olmaz aslâ ; zîra **Hak**'dır tutkusu.

* * *

IV-14. Âlemleri yaratan, **Vech**'ine nikâb¹⁴⁹ diye,
Nikâbı kaldırıncâ **Zât**'ı eder hediye.

Cezbediyorsa seni avâlimin ârâzı,
Mestûr olur **Hudâ**'nın esrârı ve i'râzı¹⁵⁰.

Avâlimin cümlesi vehim ve zıll-i¹⁵¹ hayâl;
Şems-i Zât'ın tulûu bunlara verir zevâl¹⁵².

Sen gel de zille değil bu **Şems**'e et i'tibâr;
Zâten böyle davranır tüm Evliyâ-i Kibâr.

* * *

Namâzı Mi'râc Kılan İkinci Secdelerdir!

IV-15. Nebî'ye göre namâz: Mi'râcı, müminlerin.
Namâzı Mi'râc kılan nedir? Bunu fehmedin!

Mi'râc **Hak**'kın Nûru'nda ifnâ-i vücûddur, bil!
Beşer de İnsân olur ve **Hak** indinde mukbil.

Secde, bil ki, varlığı ifnâ etmeğe denktir.
Secdenin fehâmeti kemâline mîhenktir¹⁵³.

Sordun mu hiç kendine: "Secde neden ikidir?
Bir kez secde etmekle yapılan hatâ nedir?"

İlk secde, varlığının **Rab**'ba iâdesidir;
Ama vehminin dahi açık irâesidir¹⁵⁴.

¹⁴⁸ Nihân: Gizli, saklı.

¹⁴⁹ Nikâb: Peçe, yüz örtüsü.

¹⁵⁰ İ'râz: Yüz çevirme, başka tarafa dönme.

¹⁵¹ Zıll: Gölge.

¹⁵² Zevâl: Yerinden ayrılıp gitme, zâil olma, yok olma.

¹⁵³ Mîhenk, mehenk: Altının ya da gümüşün âyârını tesbit etmeye yarayan taş, ölçü.

Sen ancak bir fakîrsin. Ne verirsin ki **Rab'**ba?
Vehmen varlık vermişsin, beden denilen kaba.

İlk secdenin medlûlû¹⁵⁵ için gerekir tövbe;
Secde-i sehiv şarttır! Bu, uygundur edebe.

Vehmî varlığın vehmi böylece red olunur;
Sâcidin namâzı da "**hâzâ**" bir Mi'râc olur.

• * *

IV-16. Nefsimden tulû' eder an be an sırr-ı İlsâ;
Fehmettin mi kim Meryem, o kutlu hayrû-n nisâ¹⁵⁶?

* * *

IV-17. Emvâc-ı **Sırr-ı Hudâ** cûş edince bir müddet,
Eşyâ diye görünür müşekkel¹⁵⁷ **Nûr-i Vahdet**.
Eşyânın vücûdu, bil, **Hak** ile mevcûd olur.
Mazharında eşyânın **Nûr-i Hak** meşhûd olur.

* * *

Er Kişi Sultânî Irâdeye Tâbi'dir

IV-18. Pâdişah huzûrunda emre müheyyâ¹⁵⁸ bir er,
Sultânî irâdeye tâbi' olarak bekler.

Kendi irâdesiyle bir iş yapması muhâl;
Meslûbû-l irâdedir; huzurda cârî bu hâl.

Hak huzûrunda olmaz irâde emâresi!
Bu, cebr-i izafî ki edebin irâesi.

Hak ile **Hak** olana "**Bâkıy**" olunur ıtlak¹⁵⁹;
O'nun tâbi' olduğu cebr de cebr-i mutlak.

* * *

Mi'râcî Gerçekleşen Has Mürîde

IV-19. Seni tebrîk ederim, ey gözlerimin nûru,
Benim sâdık mürîdim, **Hak**'kın sevgili kulu!

¹⁵⁴ Irâe: Gösterme, tâyin etme.

¹⁵⁵ Medlûl: Delâlet olunan, gösterilen, bir kelimeden ya da bir iş

¹⁵⁶ Nisâ: Kadın.

¹⁵⁷ Müşekkel: Şekle bürünmüş.

¹⁵⁸ Müheyyâ: Âmâde.

¹⁵⁹ İtlak: Ad, isim vermek.

İşte oldu Mi'râc'ın! Artık **Rab'**ba harîmsin.
Adl-u ihsânla emîn, kullarına kerîmsin.

Rûhânî Nûrânî'ler zümresine dâhilsin.
Son buldu çocukluğun; hem reşîd, hem kâhilsin¹⁶⁰.

Bekâbillâh'la şeref bulmuş has bir Velî'sin;
Hak Nûru'yla, serâpâ¹⁶¹, mûnîr¹⁶² ve de celîsin¹⁶³.

Buldun Gerçek Hayâtı; bu benzemez rûyâya!
Hangi vazifelerle irsâl oldun¹⁶⁴ Dünyâ'ya?

Bunun idrâki bâzen belli bir zamân alır;
Bu idrâke ulaşan Velî şaşırır kalır.

Kimi ehl-i tasarruf, kimi irşâda muzaf¹⁶⁵,
Ama hepsi de olur kulluk ile muvazzaf¹⁶⁶.
Yalnızca bir kişiye ba's olur bâzen biri;
Oysa, ülke yönetir diğèrinin tekbîri.

Hazmetmelisin mutlak, ba'de-l Mi'râc, cezbeni;
Rücu' et Mürşid'ine ki hıfzetsin O seni.

Hâzım-ı cezbe¹⁶⁷ olur Kâmil Mürşid ki fehmet,
Hâlâ O'na muhtacsın; hâlâ O'nda selâmet!

Ne zaman cezben söner, temkînin olur kavî,
Ruhsatıyla olursun Mürşid'ine müsâvî.

Setret sırrını, Velî! Edebin, işte, budur!
Senden artık yalnızca hayırlar eder südur.

Mevlâ'ya visâlinin olmaz dedikodusu;
Mestûrsa Velâyetin, düşman da kurmaz pusu.

Nebî'nin vârisidir; Velî böyle atanır.
Unutma sakın yavrum: **Velî'yi Velî tanır!**

* * *

M e l â m î l e r

IV-20. Müstağnîdir Melâmî avâlimden, ârâzdan;
Onu Şer'i Şerîfe hâdim kılmıştır **Yezdân**¹⁶⁸.

¹⁶⁰ Kâhil: Yetişkin.

¹⁶¹ Srâpâ: Baştanbaşa, tümüyle.

¹⁶² Mûnîr: Nûr saçan.

¹⁶³ Celî: Apaçık, parlak.

¹⁶⁴ İrsâl olmak: Gönderilmek.

¹⁶⁵ Muzaf: İzâfe olunmuş, kstılmış, bağlanmış.

¹⁶⁶ Muvazzaf: Görevlendirilmiş.

¹⁶⁷ Hâzım-ı cezbe: Cezbeyi hazmettiren.

Aldırmaz gösterişe, hırkaya, posta, tâca;
Hak için hizmet eder fukarâya, muhtâca.

Kınar durur nefsinin, sed çeker hevâsına;
İksîrdir **Hak**'kın aşkı nefsinin devâsına¹⁶⁹.

Rızk için, bir Melâmî, talepkâr olmaz halkdan;
Hiç bir şey kabûl etmez; böyledir, işte, merdân.

Nûr-i Hak mücellâdır, anlayana, vechinde;
Erimiş gibi yaşar, cemiyetin içinde.

Apaçıktır zâhiri, hakîkatıysa mestûr!
Bâtınını sırlamak olmuştur ona düstûr.

Her işi olur onun adâletle, ihsânla;
Bundaki inceliği fehmet de iyi anla!

Ehl-i da'vâ değildir, aslâ , has bir Melâmî!
Hiç bir vehme hayâle kapılmaz, olmaz hâmî.

Ahlâk-ı Muhammedî olmuş onun ahlâkı;
Bu ahlâkla müstesnâ kılmış onu **Hallâk**'ı.
Ganiyy iken fakîrdir; râzıdır **Lâyezâl**'den¹⁷⁰.
El hayru fî mâ vaka¹⁷¹ düstûrudur ezelden.

Mi'râcına ulaşmış, yok etmiştir nefsinin;
Rûh'u Bekâbillâh'da bulmuştur neş'esini.

Aldatmasın ahvâli: halkla halk, **Hak**'la **Hak**'dır.
Rûh'uyla zinde olmuş, nefsi ise helâkdır¹⁷².

Hassü-l Havas'sın tavrı hiç olur mu avâmî?
Nice ulu makâmın sâhibidir Melâmî.

"Fe eynemâ tuvellû..."¹⁷³ sırrının âgâhıdır;
Vahdet neş'esinin de münîr, parlak mâhıdır.

Hüviyyetini müdrîk nâdir erdir Melâmî.
Kim bilir ki gönlünde bütün avâlim câmî¹⁷⁴?

Velhâsıl, Melâmîlik Nebî'nin meşrebidir;
Kim ki onu giyinir **sanki Nebî** gibidir.

¹⁶⁸ Yezdân: Allâh.

¹⁶⁹ Devâ: İlâç.

¹⁷⁰ Lâyezâl: Ebedî, zevâl bulmayan, Allâh.

¹⁷¹ El hayru fî mâ vaka': "Vuku bulanda hayr vardır" ya da "Hayr vulu bulandadır" (Hadîs).

¹⁷² Helâk: Mahv olma, yok olma, ölme,

¹⁷³ Fe eynemâ tuvellû, fe semme vechullâh: Nereye dönerseniz dönünüz, Allâh'ın vechi oradadır. (Âyet).

¹⁷⁴ Câmî: Toplu, bir arada.

* * *

V . B Ö L Ü M

V E L Â Y E T V E İ R Ş A D

* * *

- V-1.** Dünyâ saltanâtına tâlib değildi Alî!
Pür temkin tutumunun budur ince meâli.
O Şâh-ı Velâyet ki zâten Bâtın'a âlim,
Te'sir eder mi O'na bu zulmânî¹⁷⁵ avâlim?

* * *

- V-2.** Muhibbân-ı Nebî'yi dilhûn¹⁷⁶ eder Kerbelâ;
Muhabbet-i Ehl-i Beyt kılar kalbi mücellâ.
Râfızî deseler de taşlasalar da ne gam!
Ondört mâsûm-pâk aşkı etmiş bizi istilâ!

* * *

V E L Â Y E T

- V-3.** Bâtınıdır Velâyet Nübüvvet pınârının;
İşâreti, zâhirde, ammâ görünmez ânın.

Hak, hadîs-i kudsîde, dedi: "Evliyâlarım:
Kubbelerim altında mahfûz kıldığım **Yâr'ım**".

Bu mesleği öğreten yoktur hiç bir medrese;
Velî'yi velî tanır izin verilir ise.

Vazifesi Nebî'nin vahyi tebliğdir ancak;
Umûmîdir bu tebliğ, herkese açar kucak.

Nebî vasî değildir; ancak tebliğe me'mûr.
Kim ki uyar dînine, hayâtı olur ma'mûr.

Kesbedilmez¹⁷⁷ Nübüvvet! Kesbedilmez Velâyet!
Vehbîdir¹⁷⁸ ikisi de ulaşırsa inâyet¹⁷⁹.

¹⁷⁵ Zulmânî: Karanlığa ait.

¹⁷⁶ Dilhûn: İçi kan ağlayan.

¹⁷⁷ Kesbetmek: Kendi çabasıyla elde etmek.

¹⁷⁸ Vehbî: Allâh tarafından bahşedilen

¹⁷⁹ İnâyet: Lûtuf, ihsân, dikkat, gayret, yardım.

Nebî nübüvvetinde, bil ki mâsumdur ancak!
Velî her an sınavda; ona tanınmaz bu hak!

İşi zordur Velî'nin; çünkü tebliğ husûsî;
Tâlib, istidâdında, eğer değilse âsî,

Kemâl için verilir şerbet, nabzına göre
Tâ ki nefis tanına, mürîd kemâle ere!

Bey'at eden mürîdin vasîsidir evliyâ,
Ahvâlından sorumlu, **Hak**'ka karşı pür hayâ.

Öğretilir mürîde önce "**Men aref...**"¹⁸⁰ sırrı;
Böyle eder taayyün nefislerin makarrı.

"**Fe eynemâ tüvellû...**" sırlı, azîm bir beyân;
Merâtib-i Tevhid'le sırrı olmakta iyyân.

Tevhid gözüyle bakan hakîkat-ı eşyâya
Kemâle erer artık; harîmdir Evliyâ'ya.

Bir adımcık kalır ki aşılması gerekir
Ammâ bunun ruhsatı **Cenâb-ı Hak**'dan gelir.

"**İrcii...**"¹⁸¹ hitâbına bulursa mürîd tarîk,
Mi'râcî gerçekleşir olur **Zât**'ını müdrik.

"Kabe kavseyn, ev ednâ" zevkini tadan bir zât,
Hürdür artık, bulmuştur **Rab**'binden ulu necât.

Artık O da olmuştur **Hak**'kın bir velî kulu;
Aydınlatır nûruyla **Hak**'ka ulaşan yolu.

Bu hakîr kulu, **Yâ Rab**, hâdim¹⁸² kıl Evliyâna!
Ganiyy **Sana** aşkından kurbandır, yana yana.

* * *

İ n s â n - ı K â m i l

V-4. "Benlik" beşerin, kendine, has bir vücûd atfıdır.
"Kemâl", **Hak**'la bâkîy olup, bu serâbın mahvıdır.

"İnsân-ı Kâmil"dir ancak bu tekâmüle sâhib;
Beşer ancak bu vasıfla edilmiş olur tezhib¹⁸³.

¹⁸⁰ Men arefe nefsehû, fekad arefe Rabbehû: "Nefsini bilen Rabbini bilir" (Hadîs).

¹⁸¹ İrcii ilâ rabbike râdiyeten merdıyye: "Sen O'ndan, O da senden râzî olarak Rabb'ine geri dön" (Âyet).

¹⁸² Hâdim: Hizmet eden.

¹⁸³ Tezhib: Altın varakla süsleme.

"Vücûd tekdir: **Hak**'ka mahsûs! Bölünmez parçalara.
Cümle âlem bu Vücûd'da gelmektedir zuhûra.

"Nefis" bu idrâki sırlar; "**Rûh**" ise bâkîy kılar.
İnsân ifnâ-i nefis ile "Hakîkat"lara dalar.

Bu idrâki, Kâmil İnsân, nasıl uygular hayret!
Adâlet ve ihsân ile fehmedilir bu kesret.

Bu idrâk ile yaklaşır eşyâya ve beşere;
Rahmân'ın mazharı olur hem hayra ve hem şerre.

İnsân-ı Kâmil Şer'i Şerîf'e eder ittibâ;
Bunlar: mürebbî' ve emrâz-ı beşere¹⁸⁴ etibbâ¹⁸⁵.

Ahvalleri levn-i beşer ile olsa da telvin¹⁸⁶,
Hepsi "Nûrânî", hepsi hassu-l havassıdır Kevn'in.

Olmasa İnsân-ı Kâmil insanlık eder sukut¹⁸⁷.
Rengiyle, mücevherâtta, misâldir ona yâkut.

Kibrît-i Ahmer'dir, bil ki, her bir İnsân-ı Kâmil;
İhyâ eder gönülleri, ulvî sırrı da tahmil.

İnkılâb eder altına paslı kalp, himmetiyle;
Kutbiyyeti musaddaktır¹⁸⁸ ihvâna hizmetiyle.

Yâ Rab! Yakîn kıl bizleri İnsân-ı Kâmil'lere
Ki şevkle hâdim olalım "**Sır**"rını Hâmil"lere¹⁸⁹.

* * *

D E R E

V-5. Neş'eyle şırıl şırıl akan şu nazlı dere,
Nasıl da hayat vermiş civârında her yere!

Envâ-i çeşit ağaç derenin yanlarında,
Feyzinden faydalanıp hayat bulmuşlar onda.

İnsân-ı Kâmil dahi şu dere misâlidir.
Hayat verir ihvâna; suyu ilm-i âlîdir.

Bu ihvân bu ilimle kılınır handân, ihyâ.
Ve Cealnâ Minel Mâi Külli Şey'in Hayyâ¹⁹⁰.

¹⁸⁴ Emrâz-ı beşer: Beşerin hastalıkları.

¹⁸⁵ Etibbâ: Hekimler.

¹⁸⁶ Levn: Boya. Telvin: Boyanmış.

¹⁸⁷ Sukut: Düşüş.

¹⁸⁸ Musaddak: Tasdik olunmuş.

¹⁸⁹ Hâmil: Yüklenmiş, taşıyan.

¹⁹⁰ Ce cealnâ minel mâi külli şey'in hayyâ: "And olsun ki Biz her şeyi sudan yarattık" (Âyet).

* * *

Mürşid-i Kâmil'in İrşâdı Ulvî Bir Hizmettir

- V-6.** Hizmet ederken Mürşid mürîdânına¹⁹¹,
Dâim riâyet eder hukûkuna, hakkına.
- Fîsebîlillah irşâd ile mükellef Mürşid!
Bahtiyârdır kılmakta mürîdînini reşîd.
- Allâh**'ın rızâsı ve mürîdânın aşkından
Başka bir şey beklemez; bunlarla olur handân¹⁹².
- Aşılarken, tedricen¹⁹³, **Hak** yolunun tadını,
Himmetiyle kucaklar, hıfz eder evlâdını.
- "Toplumda dolduracak" diyerek çilesini
Cevretmez evlâdına, boşaltmaz kesesini.
- Rolleri tebdil etmez ihvânıyla beyninde¹⁹⁴,
Verici, hâdim olan: O'dur, **Hak**'kın indinde.
- Canları dirâyetle toplar de etrafına,
Sohbet ve nazar ile ref eder¹⁹⁵ **Hak** katına.
- "Kalplerin itminânı"¹⁹⁶ Zikrullâh ile olur"¹⁹⁷
Diyerek kaplarını Aşkullâh'la doldurur.
- Resûl-i Kibriyâ'nın ahlâkına aynadır,
Füyûzâtı da olur O'nun **Rûh**'undan sâdır.
- Her türlü gösterişten kendini uzak tutar,
Mi'râc'a yöneliktir çektiği kutlu katar.
- Kemâle ulaştırır bir bir bütün ihvânı;
Böylece büyür gider "Rûhâniler Kervânı".
- Mürşidin hulefâsı, ilmîne vâris kalır;
"Silsile-i Zeheb"in¹⁹⁸ halkaları çoğalır.

* * *

¹⁹¹ Mürîdân: Mürîdler.

¹⁹² Handân: Sevinçli, gülen.

¹⁹³ Tedricen: Kademe kademe mertebeleri artarak.

¹⁹⁴ Beyninde: Arasında.

¹⁹⁵ Ref etmek: Yükseltmek, terfî ettirmek.

¹⁹⁶ İtminân: Emin olma, iç huzuruna kavuşma.

¹⁹⁷ "Elâ, bi zikrillâhi tatmeinnu-l kulûb" (XIII/28): "Biliniz ki kalplerin itminânı Allâh zikriyle olur" âyetine îmâ edilmektedir.

¹⁹⁸ Silsile-i Azeheb: Altın zincir; yâni Târîkat silsilesinde Hazret-i Peygamber'den i'tibâren birbirlerine bağlı olarak gelen pîrler.

- V-7.** Velî velâyetini açıkça beyân etmez;
Kendisini herkese bildirip ayân etmez.
Bunu idrâk edenler **Hû** deyip ikrâr eder;
Rab'bine bey'atini burda da tekrâr eder.

* * *

M ü s e m â¹⁹⁹ Â ş ı k l a r ı

- V-8.** Esmâ'ya yönelenler dindâr kişidir elhak;
Müsemâmâ âşıkları hür olurlar muhakkak.
- Sıfatlar sırlarını ehl-i Esmâ'ya açar;
Ehl-i Müsemâmâ'nınsa **Seyr-i Zât** berâtı var.
- Hak'**ka yönelik olur Esmâ'yı izleyen er;
Müsemâmâ'nın harîmi **Hak'**ka **Hak** ile erer.
- Mazhârıdır **Zât'**ının âşıkân-ı Müsemâmâ;
Bunu da izhâr eden Esmâ'dır, yalnız Esmâ'!

* * *

"Kerâmet, Evliyâullah'ın Hayzıdır"

- V-9.** Kerâmât-u mu'cizât peşinde koşma sakın!
Bunlara meyletme sen, temkinli tutum takın!
- Mu'cize, Nebîleri tahkim eden bir lûtf;
Kerâmet ise akli karıştırmaya mâtuf.
- Aslâ olmaz bir kıstas, kâmillere, kerâmet!
Zirâ fâsıkdan²⁰⁰ bile zuhur eder, bu meret.
- Bir Kâmil ki kendinden kerâmet eder zuhur;
Boy abdesti almadan aslâ bulamaz huzur.
- "Evliyânın hayzıdır" derler kerâmet için.
Kulluğu unutturan gösterişden vaz geçin!
- "Ene beşerün!"**²⁰¹ vasfı pek yüce bir meşrebdir;
Bununla muttasıf er Nebî'ce müeddebdir.
- Rütbe-i ûlâ ancak kulluğun idrâkidir!
Hiç'liğin idrâk eden, uşşâkın²⁰² tiryâkidir²⁰³.

¹⁹⁹ Müsemâmâ: Bir ismin delâlet ettiği mânâ.

²⁰⁰ Fâsık: Allâh'ın emirlerini tanımayan, günahkâr, fesat çıkaran.

²⁰¹ "Ene beşerün": "Ben bir insanım"; Hazret-i Peygamber'in sık sık beyân ettiği bir hadîsi.

²⁰² Uşşâk: Âşıklar.

²⁰³ Tiryâk: Zehirlenmeye ve bâzı hastalıklara karşı kullanılan ilaç, panzehir.

* * *

H i m m e t

V-10. Mürşîd'den ihvânına taşmakta olan himmet
Şûledir **Hak**'dan inen, ve de emvâc-ı rahmet.

Böyle olur Mürşîd'ler rahmete tecellîgâh;
Kırlar ihvânı da ulvî esrâra âgâh.

Râbîta kuvvetidir himmeti eden tahrik;
Ancak râbîta kılar insânı Nûr'a garîk²⁰⁴.

* * *

Mürşidsiz Muallâkda Kalmak Ne Elîmdir!

V-11. Muallâkda kalanın mürşidi şeytân olur;
Azan nefsi, yeniden, umûma fettân²⁰⁵ olur.

Aynası da nefsinin eski pasa bürünür;
Vâris-i Nebî bile ona öcû görünür.

Vehm-ü hayâlât içre nefsi coştukça coşar;
Kibr-u azamet ile da'vâ peşinde koşar.

Fehmedemez hâlini; kör olmuş basîreti!
Sûretine aksetmez, heyhât, artık sîreti!

"Mürşidsiz kemâl"(!) için hep bir mu'cîze bekler;
O bunu bekledikçe müktesebâtı²⁰⁶ tekler.

Soyunur yavaş yavaş kesbî hasletlerinden;
Himmetten ırak kalır, bâgîy²⁰⁷ olur yeniden.

* * *

Muallâkda Kalmanın Tehlîkesi

V-12. Ey nefsinin hammâli, nasibsiz dervişçikler!
Mürşidsiz her gününüz vehminize vehm ekler.

Mürşidsiz bir dervişin mürşididir kör Şeytân;
Sûdûr eder nefsinden binbir hîle-i fettân.

Hep mu'cîze, kerâmet bekler hiç usanmadan;

²⁰⁴ Garîk: Gark olmuş, batmış.

²⁰⁵ Fettân: Fitne çıkaran.

²⁰⁶ Müktesebât: Kazanılmış olan bilgiler ve hâlât.

²⁰⁷ Bâgîy: Eşkiyâ, emre itaat etmeyen.

Muallâkda kalınca nûrsuz olur, hem nâdan²⁰⁸.

Ya Halîfe olup da bu görevden kaçınan,
Nefsinden başkasına aslâ olamaz cânan.

Mürşidin imzâsına etmeyerek i'tibâr,
Görevi îfâ için vehminden meded umar.

Olamaz artık aslâ rûyâlarından bîdar²⁰⁹;
Ketmeder tarîkini tâ Kıyâmet'e kadar.

* * *

Velîler Sırlı Olurlar

V-13. Da'vâyla izhar etmez kendini hiç bir Velî.
Ahvâli onun verâ ve vekarında celî.

Nûrânî bâtınını kulluğuyla setreder;
Sirâyet etmez ona korku, hüzn ve keder.

Müdrîkdir hiçliğini "**Kenz-i Mahfî**"²¹⁰ içinde;
Bâkîdir bu idrâkle Peygamber'in izinde.

Velînin sır olarak kalır **Hak**'ka visâli;
Derakab, bu âleme, rahmetledir irsâli.

* * *

V-14. Düşün bir kez! Evliyâ hangi sırları hâmil?
Mir'ât-i âlemdir, bil, her bir İnsân-ı Kâmil.
O veche nazar kılan, kendi nefisini görür;
Bilmez câhil, zâhirde neyin olduğun âmil!²¹¹

* * *

Mudill İsm-i Şerîfi

V-15. **Mudill** ism-i şerîfi hangi ef'ale muzaf?
Kimler, nasıl olacak dalâletle muvazzaf?

Nasıl tecellî eder Mürşid'de de bu esmâ'?
Buna tanık olan kim? Hangi arz, hangi semâ'?

Mürîdânda nefisler bu esmâyâ mazhardır;
Hayr ancak nefse karşı cihâdla olur sâdır.

²⁰⁸ Nâdan: Nobran, kaba, terbiyesi kıt.

²⁰⁹ Bîdâr: Uyanmış.

²¹⁰ Kenz-i Mahfî: Gizli hazîne; yâni Cenâb-ı Hakk'ın *Mutlak Gayb* ya da *Amâ'* denilen mertebedeki hâli.

²¹¹ Âmil: Sebep, işleyen.

Mürşid ise mürîde nefsini tedrîs eder;
Bu ders ile nefisde artar hem dert hem keder.

Mürşid'in nutukları, tedrîsiyle²¹² berâber,
Mudill mazharı nefse sıkıca olup çember

Nefse has dalâleti²¹³ dalâlete uğratır;
Ve bunun sonunda da hayra döner havâtır²¹⁴.

Dalâlete uğratır isen sen dalâleti,
İfnâ etmiş olursun dalâlette illeti²¹⁵.

Demek ki bizzat **Mudill** mazhârı olan nefsin,
Bu dalâletle olur ef'ali, hayr-u hasîn²¹⁶.

İlm'in tecelligâhı olan Mürşid-i Kâmil,
Rahman'dan aldığıyla enfüsde²¹⁷ olur âmil.

Dirâyetle yönetip mürîdin ahvâlini,
Bil ki, mahzâ²¹⁸ hayr kılar **Mudill**'in ef'âlini.

* * *

V-16. Yalnızlık Sana mahsûs, ey mahzâ Rahmet Tanrım!
Yalnız kalmaya mâni' hem edebim hem ârım.

Sen dahi "Bilineyim" diye kevni yarattın;
Cenâb-ı Peygamber'i kıldın kendi mir'âtın.

Âdem'le tedrîs ettin tüm Esmâ'ül Hüsnâ'nı,
Mûsâ'ya da duyurdun o mubârek sadânı.

Halîl olmak zevkini İbrâhîm'e tattırdın;
Her bir Peygamber'inle yüceldi Senin Adın.

Süleymân'dan göründü hükmiyyet, avâlime;
Yûsûf'unda da rûyâ dönüşmüştü bir ilme.

İsâ ile fâş oldu pekçok **Sır**'rın, **Hikmet**'in;
Ama **Zât**'ına inanç Ahmed'le oldu metin.

Cenâb-ı Peygamber'den neşet etti tüm **Hikmet**;
Vâris-i Nebî'lere devredildi bu ziynet.

Bu mânevî mîrâsı taşıyacak kap gerek;

²¹² Tedrîs: Ders öğretme.

²¹³ Dalâlet: Doğru yoldan sapma, sapıtma

²¹⁴ Havâtır: Hâtıralar, fikirler, düşünceler.

²¹⁵ İlet: Hastalık, sebep.

²¹⁶ Hasîn: Kuvvetli, sağlam.

²¹⁷ Enfüs: Nefsin çoğulu

²¹⁸ Mahzâ: yalnız, ancak, sâdece, tek.

Bundan nâşî Velî'dir **Hikmet**'i hâmil direk.

Mürebbi'lere dahi aynalar gerekmekte;
Bunlar var ise eğer, Mürşid tohum ekmekte.

Mîrâsın intikali hâlis mürîd iledir;
Bu dünyevî yalnızlık bu Ganiyy'e çiledir.

* * *

Gerçek Vâris'i Teşhis Edemeyen Hulefânın Hâlini Beyân Eder

V-17. Bâzı Mürşid göçerken bilinmez kimdir Vâris;
İştihayî kabartır vefat ve birkaç hâris²¹⁹.

İlim, iz'an²²⁰ yoksunu ordan oraya koşar;
Vârisse atı alır, Üsküdarı da aşar.

Gerçek Vâris bırakmaz ihvânı muallâkda;
Liyâkatsız hulefâ çözüm arar talâkda²²¹.

Ateş böceği gibi **Nûr**'a yönelir ihvân.
Feyiz Vâris'den gelir; başkasının ki yavan.

İsyân ve gıybet basar idrâksiz hulefâyı;
Nefisleri de bulur kıylukâlde sefâyı.

Fındık kurdu misâli, bu minnâcık dünyâsı,
İz'ansız halîfenin olur artık rûyâsı.

Dışındaki her şeyi reddederek bahilce²²²,
Bu ufacık mahbese kilitlenir câhilce.

Vehme mağlub düşerek terkedince edebi;
Mürîdânı da olur tıpkı kendisi gibi.

Tarîki mahzâ zikir sayanın sonu budur;
İlimden nasîbsizin nefsi mutlak kudurur.

* * *

Kelime-i Tevhid ile Kelime-i Şehâdet Arasındaki Mâhiyet Farkı

V-18. Kelime-i Tevhid'le meşgûl olsan bir zaman,
Bunun zikriyle başlar sende **taklîdi îmân**.

²¹⁹ Harîs: son derece hırslı.

²²⁰ İz'an: anlayış, kavrayış, akıl, terbiye, edeb.

²²¹ Talâk: ayrılma.

²²² Bahilce: serserice.

Tahkîkî îman ancak Velî'de olan bir nûr;
Kelime-i Şehâdet böyle idrâk olunur.

* * *

V-19. "Velî her şeyi saklar ama saklanmaz nazar"²²³
Sırrını izhardan da sürekli eder hazar.
Her an zinde, her an **Hayy**, harîmidir **Mevlâ'nın**;
Sûreti sîretine, bil ki olmuştur mezar.

* * *

Mürşid'in Öz Vârisi

V-20. Mürşid'in öz Vârisi ihvâna kanat gerer;
Ancak O'nun feyziyle ihvân kemâle erer.

Ahvâli: dirâyettir, tereddütten âzâde;
Şefkati, muhabbeti feyzinden de ziyâde.

Vasî olduğun bilir, mevte kadar, ihvâna;
Nefsine hâkim olmak gücü verir İnsân'a.

Zünûbu ve kusûru setreder cemâliyle;
Müstesnâ misâl olur onlara her hâliyle.

Nefsi **Rûh**'a kalbetmek²²⁴ vazifesini hâmil
Kibrît-i Ahmer'dir, bil, her bir Mürşid-i Kâmil.

Hak için, bilâ bedel, zordur bu vazifesi;
Zikr-i dâim iledir, her ân O'nun nefesi.

Tezkiye-i nefis²²⁵ ile hem tasfiye-i kalb'in²²⁶
Ancak O'dur mîmârı; O'dur bu yolda mübîn²²⁷.

Etvâr-ı Seb'a ve hem de Merâtib-i Tevhîd,
O'nun sohbeti ile kılar ihvânı câhid²²⁸.

Melâmet neş'esi, hem Ehl-i Beyt'in sevgisi,
Ve Nebî'nin ahlâkı O'nda **Allâh** vergisi.

İhvânı, yavaş yavaş, bunlarla bulur kemâl;

²²³ Sırlı, Hamzavî-Melâmî velîlerinden Üsküdarlı Eşref Ede'nin (1876-1954): "Evliyâullah her şeyi saklar ama nazarını saklayamaz" sözünden mülhem.

²²⁴ Kalbetmek: dönüştürmek.

²²⁵ Tezkiye-i nefis: nefsin temizlenmesi.

²²⁶ Tasfiye-i Kalb: kalbin saflaştırılması.

²²⁷ Mübîn: hayrı ve şerri ayırtmasını bilen.

²²⁸ Câhid: cehdeden, elinden geldiği kadar çalışıp çabalayan.

Nûrlanır vecihleri, ve olurlar pür **Cemâl**.

Vâris'in budur farkı Meşâyih-i Rûsûm'dan²²⁹;
Mürebbi-i Kâmil'dir; kılar ihvânı handân.

İhvânını, hafiyyen²³⁰, Mi'râc'ına hazırlar,
Tezyin eder sırrını, **Hak'**ka Halîfe kılar.

* * *

M e ş â y i h - i R ü s û m

V-21.

Taklîden şeyh olanın ilmi, fehmi kısadır
Saparsa taklîdinden, umûru nâkısadır.

Salınır havf-u recâ²³¹, kabz-u bast²³² arasında;
Mekân tutmaz temkinin, sükûnun ortasında.

Kendi nefsi hakkında hep beklenti üzredir;
Hâtifden emir bekler ki vukuu pek nâdir.

Noksanlığından nâşî ümîdidir kerâmât;
Teshîr eder kendini kutbiyyet ve makâmât.

Ya câhilin tekidir örf, erkânı reddeder;
Ya da koyu şekilci, verir ihvâna keder.

Havf-u recâdan rücu' ederse vesveseye
İfnâ eder feyzini, muhtâc olur vasîye.

Muallâkda kalırsa, umûru olur heder;
Avâmîleşir tavrı, rütbesinden kaybeder.

Meşâyih-i rûsûma, mutlak, intisâb gerek;
Böylece ifnâ olur vehim denen engerek.

Vehmi zabt-u rabt eden İnsân-ı Kâmil'dir, bil!
O'na intisâb ile meşâyih olur mukbil.

Ey meşâyih-i rûsûm! Olun ehl-i tevâzu!
Böyle bir Zât'ı bulup feyz alın kuzu kuzu.

Sizleri kurtaracak zikir değil, Ma'rifet!
İnsân-ı Kâmil ile bulacaksınız rif'at.

Sizler gene şeyhliğin gereğini yapınız.
İhvânınıza karşı kapanmasın kapınız.

Ama İnsân-ı Kâmil feyzin menba'ı olsun!

²²⁹ Meşâyih-i Rûsûm: resmî şeyhler, tekke şeyhleri.

²³⁰ Hafiyyen: gizlice.

²³¹ Havf-u recâ: korku ve ümit.

²³² Kabz-u bast: sıkışma ve ferahlama.

Kalmayın, ihvân ve siz, onun feyzinden yoksun!

* * *

- V-22.** Mürîdânın gönlünü eşelemekle âmil
Bir kuyucu gibidir her bir Mürşid-i Kâmil.
Kazdığı kuyuya hiç su taşıyan var mıdır?
Toprak eşelenmekle olmaktadır su sâdır.

V I . B Ö L Ü M

E D E B

* * *

- VI-1.** **Hak** ve mahlûkatının hukûkuna riâyet,
Bil ki ulvî ahlâktır; ve emsâlsiz hidâyet.
Ve kezâ, kollayarak gözetmek bu hukûku,
Kâmil dindir işte bu! Nîmettir tahakkuku.

* * *

T a s a v v u f N e d i r ?

- VI-2.** Sorma bana bilemem, nedir diye Tasavvuf?
Hangi nefis kesbeder bu muammâya vukuf?

İlim midir? Hâl midir? Hikâye, rivâyet mi?
Mürâîlik mi dersin? Ya da hepsinin cem'i?

Eğer yakan ateşse, nedir bunun odunu?
Dâvâ'sızlık olmalı, sanırım, bunun sonu.

* * *

- VI-3.** Ulu görme irfandan, güvenme sen zikrine;
Eremezsın câhilken Hakîkat'ın bikrine²³³.
Ma'rifet'dir beşeri İnsân-ı Kâmil kılan;
Ancak bunlar katlanır bu âlemin vikrine²³⁴.

* * *

- VI-4.** Ey Dost! Ararsan ilm ile irfân
Olmalı Kur'ân'ın sana mihmân²³⁵.
Gir yola, ikrâr ver, er ol hemân!
Erişsin himmet-i Şîr-i Yezdân²³⁶.

²³³ Bîkr: dokunulmamışlık hâli.

²³⁴ Vikr: ağır yük.

²³⁵ Mihmân: misâfir, konuk.

²³⁶ Şîr-i Yezdân: Allâh'ın arslanı yâni Hazret-i Ali.

Yâ **Alî!** Sensin Kur'ân-ı Nâtık.
Senin uğruna nefsimiz attık.
Kalana ilm-i ledünnü kattık.
Allâh'a ancak böylece taptık.

Yâ **Muhammed!** Sensin şehri ilim;
Reddedemez bunu akl-ı selîm.
Münkirlere son, gerçekten elîm;
Hüccettir buna Kur'ân-ı Kerîm.

Yâ **Allâh!** Sensin **Rahîm** ve **Rahmân**.
Kitap ve Resûl'ün bizlere mihmân.
Biz yalnız **Sen**'den dileriz amân,
Yâ **Rab**'bi! Sen'sin **Rahîm** ve **Rahmân**.

* * *

VI-5.

Yalan Arzı sardığında,
Fuhş nâmûsu yendiğinde,
Riyâ akçe olduğunda,
Aşkla şevkle **Allâh**'ı an!

Evlâd eb'e vurduğunda,
Fitne saray kurduğunda,
İblîs seni sorduğunda,
Aşkla şevkle **Rahmân**'ı an!

Deccâl zuhur ettiğinde,
Dabbetü-l Arz çıktığında,
Arz fîsk ile dolduğunda,
Aşkla şevkle **Hannân**'ı an!

Ye'cûc Me'cûc çıksa bile,
Zülkarneyni yense bile,
Seni meslûb kılsa bile,
Aşkla şevkle **Mennân**'ı an!

Mehdî zuhur ediverse,
Hem İsâ'yla geliverse,
Cümle fîsk mahv oluverse,
Aşkla şevkle **Sûbhân**'ı an!

İsrâfil üfürse Sûr'u,
Zâhir olsa **Hak**'kın **Nûr**'u,
Hak Muhammed kalp sürûru,
Aşkla şevkle **Allâh**'ı an!

Yahyâ koçunu tığlasa,
Halk **Rab**'bini bir anlasa,
Cennette selâmet bulsa,
Aşkla şevkle **Rahmân**'ı an!

Ganiyy sus da kalbin dinle,
"Âh Efendim!" diye inle,
Vuslat zirvesinde bile,
Aşkla şevkle ol **Zât**'ı an!

* * *

E d e b Y â H û !

- VI-6.** Ey İhvân-ı Sâdıkım! Tarîk'de edeb gerek.
Edebi imhâ eden: nefis denen engerek.
- Kurallara uymaktır edeb, ve hüsn-i ahlâk.
Edeb eğer eksikse, umûr olur muallâk.
- İlim taleb edenin edebi olgun ise,
Teslîmdir Mürşid'ine; sarmaz onu vesvese.
- Edebdir tek koruyan ihvânın birliğini;
Mürîd hep haklamalı Mürşid'in dediğini.
- Mürşid'e teslîmiyet olmadan kemâl olmaz;
Noksan teslîmiyetle kemâl heybesi dolmaz.
- Bunun âdab erkânı, bilin ki, ince iştir;
Mürîd buna uymazsa pekçok azar işitir.
- Teneşirdeki cesed gibi olmalı derviş;
Şerri aslâ hayıra etmemelidir teşviş.
- Efendisi ne yana döndürürse dönmeli;
"Mürşid'e irâdeyi terk " olmalı, emeli.
- Kusûr etmemelidir Mürşid'e hizmetinde;
Olmalıdır edebi, aşk-u şevki hep zinde.
- Etmeli derslerini usûle göre icrâ;
Nutk-ı Pîr'i haklayıp olmalı ehl-i verâ²³⁷.
- Kuvvetli olmalıdır mürîdin râbıtası;
Bu sâyede pekişir Mürşid'i ihâtası²³⁸.
- Hâtifden sesine de "Lebbeyk" diyebilmeli;
Teveccühünü dahi O, ânında, bilmeli.
- Vasî olan Mürşid'dir; mürîdse ancak mutî;
Ve ancak itaatle olur tekâmül katî.
- Mürşid'e karşı kibri azan dervişe yazık!

²³⁷ Verâ: haramdan kaçınmak.

²³⁸ İhâta: bir şeyin etrafını sarıp çevirme, tam kavrayış, geniş bilgi.

Aklını, temkinini kılar nefesine azık.

Nefsin kuruntusuyla kılıp aklını teşviş,
Mürşid'inde bir kusûr ararsa gabî²³⁹ derviş,

Kendi tıkamış olur kendi yolunu bizzât.
Mürşid, kibrini görür ve onu eder âzât.

Böylece muallâkda kalmış olur bu ahi²⁴⁰;
Elden gider temkini; artık vehmidir şeyhi.

Kibir: mânevî kanser; sakının bu marazdan²⁴¹!
Mutî olun Mürşid'e, korusun sizi **Yezdân!**

Şeyh'de kusûr arayan: ilânda, kusûrunu.
Bilemiyor ki gâfil, mahveder umûrunu.

Mürşid'le inad üzre tartışma aslâ olmaz!
Akıl ve nefis beyinde kalmayınız bînamaz!

Mal, mansıb, neseb aslâ etmez Mürşid'e te'sîr.
İlminin olmasını isterse tâlib kesîr,

Muhakkak boyun kesip Şeyh'e olmalı teslîm.
Nefse uyup muhâlif kalmak bil ki çok elîm.

Mürşid hem ilhâm hem de ulvî kudretle sezer;
Mutî ihvânını da üstün hasletle bezer.

Ahlâk-ı Nebî ile tezyin etmek ihvânı
Mürşid 'in gâyesidir; düşün sen, fehmet ânı!

Mürşid akan musluktur; tüm ihvândan müstakil;
Kim ki içer bu sudan, gerçekten, odur âkil²⁴².

Ve kim sabr-u edeble sohbete devâm eder,
Kemâle doğru gider; umûru olmaz heder.

İhvândan müstağnîdir, bil ki, Kâmil bir Mürşid;
Ancak has mürîdânı eğitir, kılar reşîd.

Tabiat-ı eşyâya uygun bir tavrı vardır.
O'nu güden bilin ki İlâhî Edeb, Ârdır.

Mihenk taşıdır Mürşid: izhâr eder **Yâr**'ını.
Başı O'na toslayan gösterir âyârını:

Kimi yirmidört âyâr; altındır da parıldar;

²³⁹ Gabî: kalın kafalı, anlayışsız, kâbiliyetsiz.

²⁴⁰ Ahi: kardeş.

²⁴¹ Maraz: hastalık.

²⁴² Âkil: akıllık sâhibi, işlerini akıllı aracılığıyla halledabilen.

Kimisiyse kalp para; olmaz Yol'da pâйдâr²⁴³.

İslâhı gayri mümkün tâliplerle uğraşmaz.
Çünkü bilir ki bunlar birer nefsânî cambaz.

Yularlarını salar kalplerini kırmadan;
Hayırlar niyâz eder hepsinin de ardından.

Yazıklar olsun, kim ki Mürşid'e eder bey'at,
Ve bâtınında dahi tekâmül eder kat kat,

Sonra uyup nefsinin kibrine, hevâsına,
Mürşid'inden ayrılır, sed çeker devâsına!

Mürşid-i Hakîkî'yi reddeden battâl²⁴⁴ olur.
Feyzinin yollarını kapatıp aptâl olur.

Zâhirde ve bâtında kalır artık bînamaz;
Nefsinden gayrısına bir türlü yaranamaz.

Bırakıp da gidenin ardından tutulmaz yas.
Mürebbi'nin ilmine bu aslâ olmaz kıstas.

Bey'at ve terk etmişse, mürîdin hâli elîm!
Vehimle mülevvesdir²⁴⁵; tab'an olsa da halîm.

Etmez çekip gitmekle bâzısı da iktifâ;
Nefsine gâye olur etmek ihvânı iğvâ²⁴⁶.

Nifâk ve tehditlerle nefsini tatmin eder.
Bütün müktesebâtı böylece olur heder.

Noksanlığa sebebedir bâzan eşi dervişin;
Eğer ehl-i zâhirse sonu gelmez teşvişin.

Çoğu kez karaçalı misâli fitne olur;
Eşini Mürşid'ine karşı hınçla doldurur.

Hâkim olsa büyüğü ehl-i zâhir eşinin,
İrâdesi ketmolur, akli kalmaz dervişin.

Eşitlik vehmi ile kendini rezîl eder;
Çağdaş(!) bir köle olur ve umûru da heder.

Çile gibi gösterir nefsi de bu nifâkı;
Unutur Mürşid'ini, hem hukûku, hem hakkı.

Umûrunu boğarken koynundaki engerek,

²⁴³ Pâйдâr: i'tibârlı.

²⁴⁴ Battâl: İşe yaramaz.

²⁴⁵ Mülevves: kirli, pis.

²⁴⁶ İğvâ: aldatma.

Bu zillet²⁴⁷ katlanır "Kemâlimdir"(!) diyerek.

Bu büyüyle idrâki yozlaşan aptâl derviş,
Tam bir öküz misâli, getirir durur geviş.

Tekâmülü durur da başlar bir gerileme;
Artık ondan hiç bir şey bekleme, ümid etme.

Bu köleyi artık kim edebilir ki âzâd?
Her hâli hatâ dolu, bütün âmâli tezâd.

Kılarak umârunu ve e'falini cerid,
Mürşid'ini reddeder, eşine olur mürîd(!)

Efendi'ye ihtirâm vazgeçilmez bir borçtur,
"**Hû**" deyip de el öpmek nefsinden bir huructur²⁴⁸.

Huzurda durmalısın müeddeb ve pür vekar;
Sultân'ın, bil ki her ân senin gönlüne bakar.

Görme Şeyh'ini, yalnız "destûr kapısı" gibi;
Mürşid'in hem feyyâzdır, hem de Vâris-i Nebî.

Kâhin²⁴⁹ de değildir O; olma edebde nâdan!
Tek tasan feyzin olsun! Bu kılar seni şâdan²⁵⁰.

Mürşid'inin ahvâli hakkındaki bir beyân
Ayağını kaydırır, kılar nefsini iyân.

Kezâ O'na ahvâli hakkında sorma soru;
Bu sorular vechinden izâle eder **Nûr**'u.

Sakın ha sözlerini te'vile de kalkışma!
Zâhiriyle iktifâ et de haddini aşma.

O'nun emri olmadan sözünü etme ifşâ;
Aksi hem bir nifâktır ve hem büyük bir fahşâ²⁵¹.

Efendi'nde görürsen Şer'e aykırı bir hâl,
Sabret; sonunu bekle! Bu işte ta'cil²⁵² muhâl.

Hikmetini bilmezsen etme sakın acele!
Hızır ile Mûsâ'nın ahvâlini fehmeyle!

Nefsin marazlarına tabib bil Mürşid'ini;
O'ndan sakın gizleme nefsinin ahvâlini.

²⁴⁷ Zillet: aşağılık

²⁴⁸ Huruc: çıkış.

²⁴⁹ Kâhin: gelecektekten haber veren, falcı.

²⁵⁰ Şâdan: sevinçli, keyifli.

²⁵¹ Fahşâ: herkesin önünde işlenen, hattâ mükerreren ve fütursuzca işlenen suç.

²⁵² Ta'cil: acele etme.

Umûrun için, sakın, isteme bir şerh O'ndan.
Nutkunu haklamakla²⁵³, ancak, olursun handân.

Mürşidin cismi değil, ma'nâsınadır edeb.
Hak huzûrunda gibi olmalısın müeddeb.

O'nun yârının senin de yârın olmak gerek;
O'na düşman olana olur musun sen direk?

Mürşid'inin ef'ali sana mâkul olmasa,
Tereddütsüz kabûl et gene, hiç çekme tasa.

Çünkü basîr olan O! Sen henüz bir âmâsın.
Bil ki Mürşid-i Kâmil altınıdır havassın.

Tecessüs etme sakın ihvânın ahvâline!
Seninki sana yeter. Dert katma sen hâline.

Bu, Mürşid'in ahvâli için de geçerli, bil!
Tarîk'de seni edeb ve hayâ kılar mukbil.

Şeyhin suskunluğundan da iyice hazer et!
Huzûrunda nefsine mukayyet ol ki Hazret

Kusûrunu sırlamak zorunda hiç kalmasın.
Sırlar ise böyledir, kırgınlığı havassın.

Sakın sırnaşma O'na görürsen "bast"ta Şeyh'i!
Çünkü "bast" kılar O'nu kezâ "celâl"de sahî.

Nutkunu te'vil etme. İfâ et beklemeden.
Tereddüt etme; O'dur, seni irşâda güden.

Sırdır konuşulanlar, huzûrunda Şeyh'inin;
Sakın, emri olmadan, başkasına gitmesin!

Edilmez bundan biri bile, zinhâr²⁵⁴, kıyl-ü kâl;
Aksi, edeb noksânı olmayı müş'ir bir hâl.

Edilmez huzûrunda dedikodu iyi bil!
O'nu yok farzetmeğe kim olabilir kefil?

Hıfz ederse sükûtu olmalısın pür dikkat.
Konuşmaktan hazer et varsa fehminde tâkat!

Şeyh'ine karşı eğer azalırsa hörmetin,
Feyzin kesiliverir; hebâ olur gayretin.

Kendini, feyz aldığı zâttan görürsen üstün,

²⁵³ Nutuk haklamak: emrin gereğini ifâ etmek.

²⁵⁴ Zinhâr: sakın!, aslâ!.

Feyiz kapın da, bil ki kapanır bütün bütün.

Nefsin beşeri rezîl eden bir âlâyiş²⁵⁵
Tuzaktır mürîde ki olmadan kâmil kişi,

Kalkar, kendini irşâd makâmında Şeyh sanır.
Nefsinin iğvâsıyla elbette çok aldanır.

Kim ki ehli değildir de irşâda yeltenir,
Yalnızca Şeytân olur akl-u nefsin münîr.

Zuhur eder kendinden lâf-u güzaf ve laklak;
Sohbeti(!) eder onu rezîl ve tepetaklak.

İrşâda lâıyk olan ilim ve hâl ehlidir.
Ehl-i cehl'in sohbeti, bil, irşâddan hâlfidir!

Başlıca konuları, "Hikâye-i dervîşân"
İlm-i Ledûn'den yoksun sohbet olmaz ki rahşân²⁵⁶.

Ey İhvân-ı Sâdık'ım! Koruyun nefsinizi;
Kâmil olun sabırla; hazmedin çilenizi.

Aşk ile, ihlâs ile Mürşid'e olun teslîm.
Sâdık olun; kılmayın aslâ âtiyi elîm.

Mürşid'in huzûrunda budur edebin özü.
Dâim üstünüzdedir O'nun basarı, gözü.

Bu edebe riâyet şâd eder mürîdânı;
Oysa edebsiz için dardır nefis zindânı.

Edeb, hizmet ve idrâk kemâle vesiyedir.
Bunların nâkısı nefisinden bir hiyledir.

Mürşid'in irşâdına sarılın aşk-u şevkle
Ki ulvî makâmâtı tattırsın size zevkle.

* * *

Mürîd Mürşid'in Nutkunu Edeble Haklamalıdır!

VI-7.

Olursa, bey'atinde, sâdık bütün mürîdân,
Mürşid'in meydânı da olur şâtır ve handân.

Mürîdin baş görevi: nutk-ı Pîr'i haklamak.
Bu feyz ile korunan mürîdse olmaz ahmak.

Mürşid'e teslimiyet olmadan kemâl olmaz;
Noksan teslimiyetle kemâl heybesi dolmaz.

²⁵⁵ Âlâyiş: bulaşıklık, gösteriş.

²⁵⁶ Rahşân: parlak.

Bunun âdab erkânı, bilin ki, ince iştir;
Mürîd buna uymazsa pekçok azar iştir.

Teneşirdeki cesed gibi olmalı derviş;
Şerri aslâ hayıra etmemelidir teşviş.

Efendisi ne yana döndürürse dönmeli;
"Mürşid'e irâdeyi terk" olmalı emeli.

Mürşid'inin hayrına bir teklif yapsa mürîd;
Ve bu kabûl görmese, eğer değilse reşîd,

Bir kez daha tekrarlar, sonra edeben susar.
Aksi hâlde, yalnızca, gizli kibrini kusar:

Vehmi ve de hayâli, fendiyle "Levvâme"nin,
Benliğin derûnunda, ederek âh-u enîn,

Gerçeği örterekten gösterir şerri, hayır:
Israrla, teklifini Mürşid'ine dayatır(!)

Mürşid'in: "Edeb Yâ Hû!", diyesi gelir birden
Ama gene setreder bu hatâyı, üzmeden.

Aklını, tedbîrini üstün gören bu mürîd
Bilmez ki, bu noksanlık kılar feyzini cerid²⁵⁷.

Vasî olan Mürşid'dir; mürîdse ancak mutî;
Ve ancak itaatle olur tekâmül katî.

Bundan nâşî, ihvânım, idrâkli kul olunuz!
Uyunuz bu edebe! Kesilmesin yolunuz!

* * *

Hikmet Akıldan Üstündür!

VI-8.

Gördüğünü ya tasdik ya da red ediyorsan,
Tenkidde insafî ol! Nefsi azdırmaz insan.

Hele Mürşid'in hâli gelmezse sana mâkul,
Hazer et iftirâdan; O'dur Şâh, sense bir kul!

Kabûl et itirazsız Mürşid'inin hâlini;
Sâkin tut sen gönlünü, vehmini, hayâlini.

Mürşid'ini yönetmek arzusuna kapılma;
Nefsin bu tahrikine cihâddan sakın yılma!

Tedbirde, kendisini, üstün gören Şeyh'inden,

²⁵⁷ Cerid: çorak, verimsiz.

Nefsinin hiylesine yenik düşer bilmeden.

Hızır ile Mûsâ'nın ahvâlini hatırla,
Sükût et sen sabırla, edebinle ve ârla!

Hikmet, akli hâvâdir; hakîm olmaz her âkil.
Nutk-ı Pîr'e itiraz, anla, sakildir²⁵⁸ sakil!

* * *

Valdelik Makâmı

VI-9.

Valdelik büyük makâm, ehl-i idrâk olana,
Valde sülbüne değil bütün ihvâna ana.

Adâlet ve ihsân ile işgâl eder makâmı;
Bu hasletlerle ancak sürer hükmü ve nâmı.

"Mürşidin Nefsi" gibi, sâhiptir, bir menzile;
Eşinin celâlini söndürür şefkatiyle.

Valde settâr ve şefî' olmalı tüm ihvâna,
Kezâ müstesnâ misâl sâlihât-ı nisvâna.

Meydanın hâdimidir Efendi'nin ömrünce,
Hizmetiyle yücelir, bil ki, her şeyden önce.

Mürşid **Hak**'ka yürürse son bulur valdelik de.
"Büyük Valde"lik başlar ömrünün bu deminde.

Yakışmaz valdeliğe, olmak sâhib-i dâvâ;
Etmeli tezyin onu ancak olgun bir takvâ!

Ne yeniden evlenir, ne redd-i mîras eder;
Olur, aksi takdirde, bütün umûru heder.

Hükmedemez canlara, taslayamaz vesâyet;
Muhabbetli olmalı her ân, ve bilâ haset.

Olamaz müsebbibi nifâkın ve gıybetin;
Dedikodudan uzak durmalıdır ve metin.

Vekarla, asâletle, sehâvetle müstağnî
Kılmalıdır kendini, olmalı gönlü ganî!

* * *

Valdelik Ne Zor Bir Makâmdır!

VI-10.

Ne zordur bir Mürşid'in olmak ehl-i ıyâli!
Kühüne benzemez ki bu nikâhın hayâli.

²⁵⁸ Sakil: çirkin, kaba, yakışsız.

Ulu bir sabır gerek o mubârek kadına;
Hiç bir şey isteyemez aslâ kendi adına.

Etse kusur hizmette, kalsa bile nâ-tüvân²⁵⁹,
Hedefir rahmetine, biliniz ki, tüm ihvân.

Mubârek harîminin bilir her bir hâlini
Ammâ bir kadın için zordur tutmak dilini!

Vâkîf olmaz her zaman sudûr eden esrâra;
Sebeptir bundan nâşî, mânen bâzı hasâra.

Başbaşıyken gösterse biraz hiddet Mürşid'e,
Kemâlini ketmeder, olacakken reşîde.

Buna rağmen her valde Mürşid'in baş tâcıdır.
Nereden bakarsan bak, nefsinin ilâcıdır.

Mürşid onun cevrine sabr-ı ekberle sâbir.
Biliniz ki muhâldir bu tahammülü tâbir.

Zor makâmdır valdelik! Sanki Sırat Köprüsü!
Ahkâmı da olmakta azîm ömür törpüsü.

Örnek alınır Mürşid, valde konu olunca;
Valde ihvâna güldür, ihvânsa ona gonca.

* * *

Diplomalı Gabîler

VI-11. Bir kimseyi, diploma, kılabilseydi İnsân,
Olmayı gerekmezdi diplomalıda noksân.

Nice hekim vardır ki diploması vardır da
İğne bile yapamaz iki kere ardarda.

Bâzan bir asistanın yayını mebzûl olur;
Nice profesör vardır, mevzu dilenir durur.

Diploma, resmîyette, en asgarî bir haddir;
Dirâyet ve ilimdir, ammâ, medâr-ı takdir.

Bazı kimse vardır ki diplomasızken bile,
Doktora yaptırmıştır ilm-ü dirâyet ile;

Bu irşâdla yetişen hayırlı şâkirtler de
İlmine vâris olup ünlenmiştir âlemde.

Yoksa eğer insanda bu yetenek ve bu hâl,

²⁵⁹ Nâ-tüvân: güçsüz, tâkatsiz.

Diplomanın, kişiyi, Mürşid kılması muhâl!

İrşâd **Allâh** vergisi, anlayan için tabî;
Tükürükle Şems sönmez; ve "feyyâz" olmaz, gabî!

İcâzet de böyledir, dervişi Şeyh gösterir;
Ammâ dirâyet ve ilm eğer değilse destgîr²⁶⁰,

Geremez, Şeyh Efendi, hiç bir ihvâna kanat;
Çoğu kere gıybetle eder durur kanaat.

Bunlar resmî şeyhlerdir, her şeyleri vitrinlik;
Sathî etvâr ve bilgi verir mi hiç derinlik?

Ömürleri bâtilı laklak etmekle geçer;
Vehimleri herkese bâtil bir değer biçer.

Çoğu, zâten merdûddur²⁶¹ bu lâfzî makâmlardan;
Nefisleri onları gösterir, hayret, handân!

Bakarsınız, hiddetle birdenbire parlarlar;
Bohçacı kadın gibi dedikodu yaparlar.

Ne Fıkıh, ne Hadîs, ne de Kur'ân Tefsîri,
Sohbete konu olur. Bunlar: vehim esîri!

Ne "Etvâr-ı Seb'a"nın hâlâtından anlarlar;
Ne "Merâtib-i Tevhid"in sohbetine dalarlar.

Çiğnedikleri sakız hep aynı terânedir;
"Pirlerin hikâyâtı" bu cehle bahânedir.

Nakille, hikâyeyle doludur ömürleri;
Tekâmülleri, heyhât, durmuş dönmüştür geri!

Taklîd-i tarîkattan başka her şeyden câhil
Kimse bunlar! İrşâda olamıyorlar dâhil.

Taklîd-i mezâhibin bir başka türlü bu;
Bunlar da kılmış, hayret, tahkîk yolunu tabu²⁶²!

Mürşidlik edemezler; tıpkı bohçacı gibi
Dedikodu yaparak, terkederek edebi

İrşâd makâmındaki zâta bühtân ederler;
Münâfıkça, kibirle ihvâna ta'n ederler²⁶³.

Kendisini nefsinin kulesine kapatan,

²⁶⁰ Destgîr: el tutan, yardım eden.

²⁶¹ Merdûd: tard edilmiş, kovulmuş.

²⁶² Tabu: yasak.

²⁶³ Ta'n etmek: ayıplamak, kınamak, sövmek.

Bir kâğıt parçasından dâim mûcize uman,

Görgüsüz, dirâyetsiz, ilimsiz, diplomalı
Bu cühelâ, acabâ, neyi sorgulamalı?

Diploması kendine vermiş midir dirâyet?
Gerçek midir acabâ vehmindeki hidâyet?

"Sağduyu" dediğinde aceb var mı rekâket?
Tahkîk ya da gıybet mi olur ona felâket?

Gönüllerinde tulû eden aceb neler var?
Hangi kıstas şeytânî vehimlerini savar?

Kalbi mühürlü kimse için bütün sorular,
Hep nefsinin tatmînen, vehimle yoğrulurlar.

Biliniz: rezîl eder herkes kendi kendini,
İdrâkden âciz ise nefsinin bu fendini.

* * *

VI-12. Bir lokma rızık için bu insiyâk, bu savaş,
Nasıl da rezîl eder beşeri yavaş yavaş!

Erişmek için **Nûr**'a cehd ederse ve cihâd,
Ûlâya ulaştırır beşeri **Rabbü-l Ahad**!

* * *

Lâ Râhate Fi-d Dünyâ²⁶⁴

VI-13. Aptallarca aranır "yaratılmamış" olan.
Muhâl peşinde, heyhât, koşmakta beşer her an!

"Dünyâ'da rahatlık"dır, sana görünen serâb;
Tevekkül et olmadan, sâlik, umûrun harâb!

Nefsinle aradığın aslâ olmaz müyesser;
Rab'bına müteveccih istekler verir eser.

Selâmeti arayan, bu ibtilâ yurdunda,
Uyuyan gibidir, bil, yılanların koynunda.

Gâyesidir, vehimden âzâd olmak, sülûkun;
Rab'bına rücu' ise şerefidir mahlûkun.

* * *

Sohbetin Kazâsı Olmaz!

²⁶⁴ Lâ râhate fî-d dünyâ: dünyâda rahat yoktur.

VI-14.

Kazâ edilse bile oruç, zekât ve namaz,
Cumâ namazı ile sohbetle kazâ olmaz!

İdrâk et Mürşid'inin Nebî'ye nisbetini;
İzle mutlak edeble O'nun her sohbetini.

Çay, kahve ya da hizmet endîşesiyle mürîd
Bölmemeli sohbeti, fehmi değilse cerid.

Can kulağıyla dinle sâdır olan bu feyzi
Ki Sır'ına yerleşsin bu feyzin kutlu izi.

Dikkatini sohbetten ayırmasın velvele.
Ne Dünyâ meşgalesi, ne de hattâ zelzele.

Mürşid'ini incitir sohbetin bölünmesi;
Coşkun feyzi ketmolur; kâbız olur nefesi.

Bir düşün! Kim kaybeder sohbetten kalsa ırak?
Ya sohbetle teslîm ol, ya da tümüyle bırak!

Havas, feyyâz sohbetle, cehd ederken devâma,
Vakur olun sohbetle; benzemeyin avâma!

* * *

İsâbetli Duânın Fazîleti

VI-15.

Makbûl görünse duân, bilme bunu kendinden!
Beşer bu zanla bile, bil ki, çıkar dîninden.

"Hayrihi ve şerrihi min Allâhu teâla"
Hükm-i ezelişini fehmetmez misin hâlâ?

Kazâ ve kader faslı sığmaz Akl-ı Meâş'a,
Kapılma sakın vehme! Kâdir değilsin; hâşâ!

Makbûl görünse duân kerâmet sende değil.
İdrâk et kulluğunu! Sıdk ile hükme eğil!

Yegâne fazîleti, isâbetli duânın,
Ezelî hükme uygun zuhûrudur, bil,ânın.

Beşer kader sırrını çözmek için azmeder;
Ammâ hakikatını ancak Kâmil hazmeder.

* * *

VI-16.

Olsun "**Emri bi-I ma'rûf ve nehyi ani-I münker**"
Hayatta tek kaiden! Seni **Hak'**ka bu çeker.

"**Hayrun fî mâ vak'a**"yla tevekkülü bilersen,

Cümle umûrun olur hem hayırlı hem ahsen.

İbâdettir beklemek sabırla iş sonunu;
Böyle bozulur nefsin iğvası ve oyunu.

* * *

VI-17. Birleşik kaplar gibi olur gerçek bir ümmet;
Birinden diğerine akar İlâhî Himmet.

Hastalansa birisi, dolar kabına şifâ;
Olur aynı maraza ötekisi mübtelâ.

Her türlü çile için bu böyle seyrân eder;
İdrâk sâhiplerini bu esrâr hayrân eder.

Âkil ol! Anla kimdir senin bu ikiz kabın!
Neyin ardında gizli ve de hangi nikabın.

* * *

V I I . B Ö L Ü M

S E Y R - İ S Ü L Ü K

* * *

VII-1. Nefsini tanımaktır maksad seyr-i sülûkdan.
Sarıl Mürşid'e, solu o rahmânî solukdan.
Ahlâk-ı Nebî ile ahlâklan da reşîd ol!
Ebedî saadeti tatmalısın kullukdan.

* * *

VII-2. Ne saadet açana, nefesine karşı cihâd,
Olup ehl-i fütüvvet ve kaviyyü-l îtikad,
Sırât-ı müstakîmden lâ inhiraf tek lâhza,
Ederekten her kavli ahvâliyle ittihâd!

* * *

VII-3. Âleme ikrâh ile, eğer, bakıyor isen
Tahattur et ki İnsân eşref-i mahlûkattır!
Bu âlem elvan elvan, zuhûrat desen desen;
Görmemek bunca hüsnü, yalnızca hamâkattır²⁶⁵.

* * *

VII-4. Diyâr-ı nefste hisler: bin tuzaklı bir Hong-Kong.
Rûh'a esîr düşen nefis ra'seyle atar zong zong.
Garb-ı nefsten ederken **Şems'**imin **Nûr'u** tulû',

²⁶⁵ Hamâkat: aptallık.

Mühtedî nefsimdeki ân-ı mevîti vurur gong.

* * *

İ h v â n - ı S â d ı k ' a

VII-5. Ey ihvân-ı sâdıkım! Hamd ancak **Allâh**'adır.
Hamdsız "hayvân-ı nâtık"²⁶⁶ tanımaz gönül hatır.

Salât ve selâm olsun sevgili Habîb'ine,
"Levlâke levlâk..." lâfzı mesneddir edebine.

Mânî' olmasın size bunca kesret, avâız;
Kutlu Ehl-i Beyt'i de muhabbetle anarız.

Hak yolu bu! Rehberi, bil ki, Şâh-ı Velâyet.
Erişir, İnşâallâh, bizlere de inâyet.

Kezâ, aşk yolu bu yol; bunu anlayan azdır.
Allâh'a muhabbetin işâreti niyâzdır.

Tevâzuyla hizmettir, bize gâye-i âli.
Kılar sohbeta devam tekâmülü tevâlî²⁶⁷.

Mürşid akan musluktur tüm ihvândan müstakil;
Kim ki içer bu sudan odur, gerçekten, âkil.

İrfan mektebidir bu; feyzi gelir Nebî'den.
Tükürükle Şems sönmez. Feyyâz çıkmaz gabîden.

Mihenik taşıdır Mürşid, görmese de itibar;
Başı O'na toslayan âyârın eder izhar.

Kimi yirmidört âyar; altındır da parıldar;
Kimi ise kalp para; hep nifâka medhaldâr²⁶⁸.

Ey ihvânım! Biz kendi işimize bakalım.
Gönlümüzde muhabbet çerağını yakalım.

Necâtınıza²⁶⁹ delil: nûrudur, bu çerağın;
Harîmi edecek bu, sizi **Aslî Memba**'ın.

Mubârek Sultan'larım ne verdiyse fakîre,
Ancak onu ederim, rahmetle, konu zikre.

Biliniz ki bu Yol'da gidenle, gelen geri
Aynı **Zât**, anlayana; aynı **Zât** imiş mer'i.

²⁶⁶ Hayvân-ı nâtık: konuşan hayvan, beşerin en alt tabakası.

²⁶⁷ Tevâlî: birbiri ardından gelme, arası kesilmeksizin devâm etme, sürekli.

²⁶⁸ Methâldâr: aracı.

²⁶⁹ Necât: kurtuluş.

Zâtiyyet aynıdır da, âraz ve meşrep farklı.
Bunu fehm etmeyene bu yol cidden firaklı.

Kim sabr-u muhabbetle sohbeta devâm eder,
Kemâle yol alır da umûru olmaz heder.

Sebât eder iseniz sohbeta bir teviyye,
Nebî'nin ahlâkı da olur size atıyye.

Bir **Nûr** var ki ediyor istilâ tüm ihvânı.
Bundan nâşî münîrdir bu sadâkat kervânı.

Tulû edince sizde **Hak, Hakikat** sîrâcı
Tahakkuk edecektir Rûh'unuzun Mi'râcı.

"Silsile-i Zeheb"den gelen **Nûr**'dur tek âmil;
İnşâallâh bu kılar sizi **İnsân-ı Kâmil**.

* * *

U ş ş â k î l e r

VII-6. Melâmet neş'esinde Uşşâkî erleriyiz;
Tarîk-i nâzeniynin örtülü gülleriyiz.

Bâtının mazhârıyız, Ehl-i Beyt'e de sâdık;
Ahvâl-ü etvârımız Rûh'umuzu musaddık.

Bu kesret âleminde her şey irşâda delîl;
Kılarız aşk-ı Nebî uğruna nefsi zelîl.

"**Men aref...**"le bilinir sırrı **Rab'bü-l Vâhid**'in.
İdrâkiyle sarhoşuz Merâtib-i Tevhîd'in.

Teslîmiz, bundan nâşî, bütün tecellîyâta;
Yolumuz geçit vermez evhâma, hayâlâta.

Teennî²⁷⁰ ile temkin ahvâlimizi nâzım.
Ledünnî ilmimizdir bize kesreti hâzım.

Ne kadar çile varsa cemiyette çekeriz;
Sırlıyız; göremezsın zâhirde bizden bir iz.

Çekmiyor ilgimizi kerâmât-u mu'cizât.
Hâlimiz mahzâ kulluk; bânî: **Tevhid-i Zât**.

* * *

Melâmî Tasarruf Peşinde Değildir!

VII-7. Mürîdânın bâzısı kerâmâtâ meyyâldir²⁷¹;

²⁷⁰ Teennî: ilerisini düşünerek dikkatli davranma.

Nefisleri, bir müddet, bu merakla seyyâldir²⁷².

Kâhin olarak görür kimisi Mürşid'ini;
Yok edemez, bir türlü, nefsinin bu fendini²⁷³.

Olmalı, derler, Mürşid mutlak ehl-i tasarruf;
Oysa vasfıdır olmak, O'nun, ehl-i tearruf²⁷⁴.

Kevnî kerâmât değil, ilmî kerâmât devri!
İlm-i Ledün giderir ancak, mürîdde cevri.

Tasarruf fakîridir, bundan nâşî, melâmî;
Ganiyy olur ilmiyle, sohbetiyle de hâmî.

Sırlı bir melâmînin mahzâ kulluktur hâlî;
Gönlüyse olur **Hak**'kın tecelliyât mahâllî.

* * *

B E Y ' A T

- VII-8.** Ey ihvânım! Bilin ki bey'atımız **Rab**'badır.
Bütün hüsn-i kemâlât bey'atten olur sâdır.
- "Bezm-i Elest"de ettik **Rab**'bımıza bey'atî;
Te'yidi, bil, olmaktadır Mürşid'e tümünden mutî.
- Hamdolsun **Rab**'bımıza; bizi ahsen-i takvim
Üzre yarattı, kıldı sâlik-i râh-i kavîm²⁷⁵.
- Rûh**'undan üfürmeyle vaz olundu Emânet;
"Eşrefü-l Mahlûkat"a işte bu oldu senet.
- O öğretti Âdem'e Esmâ'ül Hüsnâ'sını;
Telkîn eder Mürşid de zikrini, ma'nâsını.
- "El ele, el **Hak**'kadır", böyle başlıyor bey'at.
Bununla ihyâ olur ancak, mânevî hayat.
- Bey'atte feyz-i Mürşid ediyorken sirâyet
Mürîd de Mürşid'ine bir söz verir nihâyet:
- "Nefsimin tahrikine hiç etmem mukâbele;
Mukayyet olacağım ele, dile ve bele".
- Kemâl-i huşû ile bir dua okur Mürşid;
Eğilir mürâdine, der: "Olman için reşîd

²⁷¹ Meyyâl: meyleden, çok istekli.

²⁷² Seyyâl: akıcı.

²⁷³ Fend: aldatmaca, hiyle.

²⁷⁴ Tearruf: araştırarak öğrenme, irfân sâhibi olma.

²⁷⁵ Sâlik-i râh-ı kavîm: doğru yolda ilerleyen.

Etini etim bildim, kanını bildim kanım,
Rûh'unu **Rûh**'um bildim; artık canındır canım".

Ve "**Hû**" deyip **Sır**'rını mürîdine vaz eder.
Artık ehl-i tarîkdir, onu Mürşid'i güder.

Sırlı bir tohumdur bu, açar vakt-i merhûnda²⁷⁶;
Mürîd de Kâmil olur bu tarîkin sonunda.

* * *

Fenâ fiş-Şeyh Makâmı

VII-9. Zâhirdeki bey'atten edildi sarf-ı nazar;
Bey'attır mürîde, Şeyh olursa ona mezar.

* * *

N E F S E D A İ R

VII-10. Nefis niçin bu sabah yorgun, mağmûm²⁷⁷, mükedder?
Rûhî tahassürden mi bu inilti, bu keder?

A'râza meylinden mi? Neden böyle bî-huzûr?
Kesrete teslîm olan görülür mü hiç ma'zûr?

Kapılma vesveseye! Hele nefsi bir yokla;
Zuhûr etmeden maraz, zikrullâh ile dağla.

Kulak ver, dinle, o nefis nasıl etmekte nidâ:
"Yâ **Rûh**! Hazîne Sen'sin, bense kapında gedâ²⁷⁸.

Cezbe-i aşkın beni öyle etti istîlâ
Ki olmuşum ezelde ben de Sana müptelâ.

Emânet-i Rabbânî olunca Sen, İnsân'a,
Yalvardım; bekçi oldum, o mubârek kasana.

Yedi ayrı hicabla Seni ben kıldım mahsûr;
Hepsi aşılması zor, korkunç, cesîm birer sûr.

Aralarında ise binbir hiyle ve tuzak
Ehil olmayanları tutmakta Senden uzak.

Her hicâba bir iklim, bir tavır rabtedildi;
Her tavır bir Nebî'nin ismiyle zikredildi.

Vardır bir de parola, her birinde, Esmâ'dan;

²⁷⁶ Vakt-i merhûn: bir işin vukuu için geçmesi gerekli olan süre.

²⁷⁷ Mağmûm: gamlı, kederli.

²⁷⁸ Gedâ: dilenci, yoksul, âşık, ilâhî tecellilere ihtiyâcı olan derviş.

Müsemmâ de beklenir mütekâbil semâdan.

Böyle kime olduysa refîk "Etvâr-ı Seb'a",
Tecellî etti ona, âhir, **İlâhî Menba'**.

Bulunur **Rûh**'a tarîk aşarak yedi sûru;
İfnâ olur beşerin zünûbu ve kusûru.

Seyr-i sülûk böylece edilmiş olur itmâm,
Rûh'a erişen beşer **İnsân** olur; hem **İmâm**!

Zâhirde ben bekçiyim; ejder gibi yırtıcı;
Bâtında koruduğum, fakat, bâşımın tâcı.

Kevnî âlem ezelde o tâcla buldu vücûd,
Bu sâyede ben dahi İnsân'la oldum mescûd.

Bu zahirî tenâkuz kılıyor beni mağmûm.
Merâtibim eriyor; sanki **Rûh** şem'a, ben mûm".

Nefisden gelen nidâ, işte, dertle dopdolu.
Zâten dertle açılır "İlâhî Vahdet Yolu".

Rûh'a yol isteyen görmedikçe **Rûh**'la bir,
Nefs, çâresiz, almakta tedbir üstüne tedbir.

Şemsin, bil, kıyâmettir, garb-ı nefsdan tulûu;
Mi'râc'ın müjdesidir bu ahvâlin vukuu.

Matlûb ile tâlibin vuslatıyla uyanan
Nefs ise Kâmil olur; anlar **Hak**'kı da iyân.

Mühtedî²⁷⁹, mahcûb²⁸⁰ nefsim dedi, ederek isyân:
"Yâ Ganiy! Esrârımı etme ağıyâra beyân.

Sen gene kullukta kal. En ulu rütbe budur.
Kulluğun idrâkinden kemâlât eder sudûr.

Hazımsız ehl-i zâhir olmasın nefsdan emîn.
Olur sükût, bu babda, rahmeten li-l âlemîn²⁸¹".

* * *

V E H İ M M A R A Z I

- VII-11.** Vehim bir marazdır ki düştü mü insan buna,
Gerçeğini bilmeden hiç bakmadan sonuna,

Bir bâtilı ısrarla sonunadek savunur;

²⁷⁹ Mühtedî: hidâyete ermiş, doğru yola girmiş.

²⁸⁰ Mahcûb: hicaplı, perde ardında gizli, utangaç.

²⁸¹ Rahmeten li-i âlemîn: âlemlere rahmet olarak.

Rezîl-rüsvâ olsa da bu marazla avunur.

Kuruntu ile beşer, hayâle olur tutsak;
Dumûra uğrar aklı, fehâmeti de sarsak.

Bu nefsânî saplantı perde çeker gerçeğe;
Beşer duhûle başlar Şeytân ile gerdeğe.

Vesvese de bir maraz; bu da Şeytân'dan bir iş;
Vesiyledir alaya; kılar insanı ibiş.

Vehim, vesvese, hayâl: tuzakları hep nefsin.
Bunların esîrinde tekâmül durur, kesin!

Mazharıdır hepsinin, bil ki, Nefs-i Levvâme;
Buna tutsak bir derviş olsa bile allâme,

Râbitası zayıfsa, aksatıyorsa dersi
Ahvâli, âşikâre, olur kemâlin tersi.

Nefs-i Levvâme'deyken zuhur eden bu ahvâl,
İsm-i Celâl zikriyle eğer bulmazsa zevâl,

Binbir kılığa girer, uzandıkça uzanır;
Bilinmez derviş artık hangi zaman uyanır?

Hazmetmemişse derviş "Levvâme"deki cevri,
Tekâmülü duraklar, ve hattâ döner geri.

Tarîkatı zikirden ibâret sayan derviş
İrfânsızdır; vehmini aşkına eder teşviş.

Nefs-i Emmâre'si de, evhâmıyla, dirilir;
Zuhur eder hatâlar, "zâhirlik" geri gelir.

Önce dilinden kalkar dervişçe hâkimiyet;
Nefsi, bilâ fâsıla, üretir durur gıybet.

Sirâyet edebilir bu ahvâl eline de;
Bundan mahfûz olması bağlı değil senede!

Hubb-i riyâset²⁸² dahî başka oyunu vehmin.
Derviş hilâfetinden olmuş olsa da emin,

Ama edemiyorsa icrâ gereklerini,
Baş olma sevdâsıyla yanar tutuşur teni.

Vehmi ona fısıldar: "Bu makâma lâıksın;
Ama o gasbedildi; gıybet et, sesin çıksın!"

İhvânı cem' etmeyen dirâyetsiz halîfe,

²⁸² Hubb-i riyâset: baş olma sevdâsı, hırs-ı pîrî.

Vehmine uyup batar umûr-ı muhâlîfe.

Derviş erse kemâle, dese, açıp ellerin:
"Rab'bim sana hamd olsun ki beni esirgedin;

Âsî iken, lûtfunla, tebdîl oldu umûrum;
Nerede eski hâlîm ve nerede bu durum?"

Benlik kokan bu vehim tağyir eder kemâli;
Perde iner gözüne, görmez hüsn-i cemâli.

Bakınız ne ince iş! Her rütbede bu vehim,
Nefsin bu kudretini açıkça eder tefhim.

Vehim ve vesvseden masûn ancak Evliyâ;
Zîrâ nefsi nûrânî, tertemiz ve pür ziyâ.

Rûh'unun nûru ile aydınlatmış nefsinî,
Susturmuştur vehminin o müvesvis²⁸³ sesini.

Ey ihvân-ı sâdıkım! Vehim, vesvese, hayâl
İle âbâd olmakta, hem gıybet hem kıylükâl.

Her ahvâl ve her beyân olsun sebeb-i temyiz;
Ve bunların teşhisi, kılsın sizi mümeyyiz!

* * *

Nefis Nedir? (ya da Nefs-i Râziyye'nin İdrâki)

- VII-12.** Nefsin bir **ayna**'dır ki hep nâkısı yansıtır.
Esmâ'ü-l Hüsnâ zikri bu aynanı ıştırır.
- Kimyâsıyla bu zikrin olmakta aynan münîr.
Tulû' eden bu **Nûr**'a "**Rûh'unun Nûr'u**" denir.
- Magrîbinde nefsinin zuhur edince bu **Nûr**,
Nâkısalar önce red, sonra ifnâ olunur.
- Dönüşür saf **Altın**'a böylece kara nefsin;
Rûh'a inkılâb eder, bilâ rücu', bu kesin!

* * *

- VII-13.** Mürşid-i Kâmil'lere âşık olan bahtiyâr
Bilmeli ki, aslında, kendi **Rûh**'unadır yâr!
- O vechin aynasında gördüğü kendi **Rûh**'u.
Aşkî gizler gözünden nefsindeki gürûhu.
- Bu öyle bir kıstas ki sana **Rûh**'unu müş'ir;

²⁸³ Müvessvis: vesveseler ilhâm eden.

Rûh'unun âtîdeki Mi'râcını da beşîr²⁸⁴.

* * *

Y A K A Z A

VII-14.

Uyku ile uyanıklık arasındır "yakaza".
Vuku bulur eğer nefsi eder isen takaza.

Nefs-i Levvâme'de başlar bu tuhaf ve garip hâl;
Yakazada gördüğünü gözünle görmek muhâl.

Kalp gözünden perde kalkar **İsm-i Celâl** zikriyle,
Zikirsiz yaşanmaz bu hâl, benliğinin vikriyle.

Gördüğün rûyâ değildir, yalnız Âlem-i Misâl;
Buna duhûlün şartıdır Mürşid'ine imtisâl²⁸⁵.

Bu âlemde gördüğünü yalnızca sen görürsün.
Başkasından gizle bunu, ki bu ahvâlin sürsün.

Rûyâda Âlem-i Berzah edilmekte ziyâret;
Bu âlemlerin hepsinde, artar insanda hayret.

Nasıl anlayacak sâlik, yakaza gördüğünü?
Çözmek için aranır beş şart, bunun düğümünü.

Bilincine sâhip olur bulunduğu o yerin,
Ve **bulunduğu zamanın**; hiç düşünmeden derin.

Bilinç ile, uyanıklık ve uyku arasında
Kim olduğunu da bilir, kezâ durumunu da,

Sâlik de yol bulmuş olur böylece Melekût'a
Rûhânîlere karışır, mecbûr olur sükûta.

Nebîler ile Evliyâ eder onu ziyâret;
Cümlesinin himmetiyle artar sâlikde gayret.

Cenâb-ı Peygamber ile karşılaşır saâlik,
Tekâmülü sürer gider, aslâ edilmez tâlik.

Bâzan da bu mutlu mürîd **şes cihetten yansıyan**
Rab'bının sesini duyar, hayrân, ve ayan beyan.

Fakat bâzen de Şeytân'dır yakazada görünen;
Sâliğin nefsinin okşar ona hissettirmeden.

Yakazadan sonra eğer sıkıntı etse zuhur,

²⁸⁴ Beşâr: müjdeleyen, muştulayan.

²⁸⁵ İmtisâl: gerekeni yapma, alınan emre boyun eğme.

Kibir ve nefsâniyetle sâlik olsa bîhuzur,

Şeytânî bir tezâhürdür; idrâk etmeli bunu!
Cinler dahi zuhur etse, def etmeli topunu.

Az konuşup hem az yiyen, ve az uyuyan sâlik
Olur Pîr'in himmetiyle tüm bu ahvâle mâlik.

Bunları idrâk eder de hepsini hazmederse,
Rahatça yükselecektir bundan sonraki derse.

* * *

U ş ş â k î - M e l â m î l e r i n "S e y r - i S ü l û k - ı C e d î d" i

VII-15. Kısaca, "**evham ile cihad**"dır seyr-i sülûk;
Kahrolur, bu cihadda, nefislerdeki mülûk²⁸⁶.

Nefsin ki yedi başlı büyük bir ejderhâdır;
Muharriki, Dünyâ'ya yönelik iştihâdır.

Bu iştihâ her şeyi ta'dil ve tağyir eder;
İhdâs eder evhâmı, umûrunu da heder.

Nefs-i Emmâre'n sana kötülüğü emreder;
Kelime-i Tevhid'le bunun etkisi biter.

Nefs-i Levvâme'n seni vehhâm, müvesvis kılar;
Lâfz-ı Celâl zikri de seni tövbeye salar.

Hazmedemezsen eğer "**Levvâme**"deki cevri,
Tekâmülün duraklar, ve hattâ döner geri.

Nefs-i Emmâren bile, evhâmınla, dirilir;
Zuhur eder hatâlar, "**zâhirlik**" geri gelir.

Şüphe eder bu derste Mürşid'inden saf mürîd;
Ama bu derstir, ancak, gelecek için berîd.

Bu derste açılmakta sana rûyâ âlemi;
Müş'irdir bu rûyâlar batnındaki gizemi.

Varsa, ortaya çıkar Velâyet yeteneğin;
Bu derste hizmetlerin olmalı "**kör deyneği**"n.

Nefs-i Mülhimme'ninse iki vechi bulunur;
Süflîsinden hazer et! Ulvîsi olur pür nûr.

Ulvî ilhâma mazhar olursun **Hû** ismiyle;
Aşkın ve şevkin artar; bunu iyi fehmeyle!

²⁸⁶ Mülûk: hükümdarlar, egemen olanlar.

Hak ismini çekedur tâ ki lûtfetsin **Hannân!**
Nefs-i Mutmainne'de bulacaksın itminân.

Nefs-i Râziye'ye de gelince işin kolay;
Hayy ismi hürmetine füyûzâtı bir alay.

Kayyûm ism-i şerîfi rûhâni fethe muzaf;
Bir bakarsın, olmuşsun Velâyet'le muvazzaf.

Böylece gelmiş olur **Hak**'dan büyük atıyye;
Nefsinin bu tavrına derler **Nefs-i Marziyye**.

Bil ki herkes eremez Velâyet'e bu derste;
Gene de füyûzâtı saçılır deste deste.

Kahhâr zikriyle de sen nefsini kahredince,
Nefsin, Velî değilsen, bilâ levn olur önce.

Sonra kemâle erer, tahakkuk eder gâye;
Budur **Nefs-i Kâmile**, ya da **Nefs-i Sâfiyye**.

Nefsin yedi tavrı da tamâm olur böylece;
Tümünden çözülmüş olur nefis denen bilmece.

Böyle sona ermekte cihâdın nefse karşı;
Yedi semâyı aştın; taleb et artık Arş'ı.

Hâlâ Velî değilsen, bu hâlin hıfzı zordur;
Dikkatli ol, etmesin, yeniden günâh sudûr!

Kahhâr'dan sonra hemen sırayla olur âmed²⁸⁷:
Vehhâb, Fettâh, Vâhid'le **Ahad** ve son ders **Samed**.

"Sepeti var **Samed**'in" der hep Mürşid-i Kâmil;
Nefsin, idrâk olunmaz, neyi olduğu âmil.

Kalabilir bu derste mürîd, Mürşid'den ırak;
Bâzıları için bu, geri dönülen durak!

Bu makâmda sanki bir cesed olmalı mürîd;
Râbitası kuvvetli, enâniyyeti cerid.

Mürşid'inin nutkuna tam anlamıyla teslim,
Evhâmından âzâde, akı ve kalbi selim.

Aksi hâlde Mürşid'den üstün görür kendini,
Âciz kalır idrâkden, nefsinin bu fendini.

Bu derste, Kitmîr gibi, sâdık olsun mürîdân;

²⁸⁷ Âmed: geliş, gelme, gelen.

Nazara her ân müştak, her ân teslîm ve handân.

Sohbetidir Mürşid'in, bu makâmda koruyan;
Sırrı dahi "Samed" in bu kabil olur ıyân.

Hafiz Allâh! İhvânı Sen koru bu dersde de,
Benzesinler, Ehlullâh irşâdıyla, cesede.

Samed'i de geçeni sayarlar artık reşîd;
Meşâyih-i Rûsûm'dan sayılır böyle mürîd.

Hafî ve celî zikri ta'lime izni vardır;
Bu kadarıyla bile kemâlât olur sâdır.

Tarîke göre Esmâ' bâzan "tek", bâzan "iki";
Çoğunda yedi Esmâ' reşîd kılar sâliki;

Kimisinde "oniki", bâzan "yirmi sekizdir";
Bâzısında "otuzbeş", hattâ "kırkiki" denir.

Ammâ icâzet için, genelde, "yedi" kâfî;
Uşşâkîler'de ise "oniki" olur vâfî²⁸⁸.

İsterse yetmişiki Esmâ' çeksin bir derviş,
Velî değilse başlar yeniden vehim, teşviş.

"Levvâme"de büyüyen vehim, vesvese, hayâl
Mâhiyet değiştirir, nefsine olur ıyâl.

Sâlike ilim gerek kurtulmak için bundan;
Mürîdi sohbet, nazar ve ilim kılar handân.

Sonuncu dersten sonra, bunun için, has Mürşid
Merâtib-i Tevhîd'le kılar ihvânı reşîd.

Merâtib-i Tevhîd'e sülûk eden bir sâlik,
O kimseye benzer ki, üç kat libâsa mâlik.

E'âl, sıfat, zât diye anılır bu libâslar;
Soyundukça bunlardan, gider gönülden paslar.

Sâlik de fakîr olur ve tüm ârâzdan berî;
Diline pelesenktir, artık, "El fakrû fahrî"²⁸⁹.

Üryân²⁹⁰ kalan bu sâlik, ilâhî Rahmet ile
Üç kat telbîs edilir²⁹¹, bu ahvâl sığmaz dile.

²⁸⁸ Vâfî: kifâyetli.

²⁸⁹ "El fakrû fahrî": "Yoksulluğum iftihârımdır" (Hadîs).

²⁹⁰ Üryân: çıplak.

²⁹¹ Telbîs edilmek: giydirilmek.

Her libâs izhar eder sâlikden **İşleyen**'i;
Cesed olsa da köhne, Rûh'udur her ân yeni.

"Fenâ Mertebeleri" zevkan edilir telkîn;
Bekâbillah'la sâlik olur Bekâ'da sâkin.

"Lâ fâile illallâh"²⁹² Tevhîd-i Ef'aldir, bil!
Bu idrâkle sâlikde ifnâ olunur fiil.

"Lâ mevsûfe illallâh"²⁹³ Tevhîd-i Sıfat demek;
Sıfatları ifnâya yönelir bütün emek.

"Lâ mevcûde illâ **Hû**"²⁹⁴ Tevhîd-i Zât'ın zikri;
Bu makâmda yok olur **Zâtullâh**'ın tüm mekri.

Merâtib-i Fenâ'da yok olur bütün a'râz;
Sâlik hâdis²⁹⁵ olandan etmiştir artık i'râz²⁹⁶.

Sonunda nisbet eder **Hak**'ka her şeyi sâlik;
Alelîtlak²⁹⁷ kesrette vahdete olur mâlik.

Cem makâmında mürîd **Hak**'kın **Zât**'ıyla mevcûd;
Bu idrâk ile, **Hak**'ka, **Hak** ile eder sücûd.

Bu makâmda **Hak** zâhir, cümle halk bâtın olur;
Nereye dönersen dön, eşyâ mir'âtın olur.

Hazretü-l Cem'de olur garip keşifler vâkıy.
Sâlikse, artık, **Hak**'kın sıfatlarıyla bâkıy;

Bu makâmda **Hak** bâtın halksa zâhir olur, bil!
Sıfatı **Hak**'dan olan, halkın indinde mukbil!

Cemmü-l Cem, "Mâ remeyte, iz remeyte " mazhârı;
Sâlikden işler **Hak**'kın ef'ali ve âsârı.

Müdrîk olur, böylece, sâlik hüviyyetini;
İktisâb eder, artık, mutlak hürriyyetini.

Keşfedince sırrını zâhirdeki mevcûdun;
Bu, ilmen idrâkidir, bil, Vahdet-i Vücûd'un;

Bekâ mertebeleri böylece olur itmâm;
Bekâbillâh zevkiyle sâlik de olur tamâm.

Bu bir ilmî kemâldir ki az kimseye nasib;

²⁹² Lâ fâile illallâh: Allâh'dan başka hiçbir fâil yoktur.

²⁹³ Lâ mevsûfe illallâh: Allâh'dan başka vasıflandırılmış hiçbir şey yoktur.

²⁹⁴ Lâ mevcûde illâ Hû: O'ndan (yâni hüviyyeti i'tibârıyla Allâh'dan) başka hiçbir şey yoktur.

²⁹⁵ Hâdis: yeni, sonradan meydana gelen, kadîm olmayan.

²⁹⁶ İ'râz: yüz çevirme, çekinme, sakınma.

²⁹⁷ Alelîtlak: genellikle, istisnâsız.

Hâmilinin hâli de Emrullâh'a münâsib.

"Ma remeyte..." sırrının odur tecellîgâhı,
Ve tevhîd neş'esinin kesretteki tezgâhı.

Fakîrken **Ganiyy** oldu, meyyit iken de **Zinde**;
Yürüyen bahtiyârdır böyle Zâtın izinde.

Başlangıçta zâhirdi, bâtınını sır kılıp;
Şimdiyse **Bâtın** oldu, zâhiriye bir kalıp.

"Ferdî Hikmet" uyanır bunu yaşayan Er'de;
Hem Kibrî-i Ahmer'dir, hem de şifâ her derde.

Kim ise, Hüviyyeti ârif ve de mümeyyiz,
Mekr-i ilâhî olur bilâ levn, bilâ remiz!

Ayna gibi âşikâr cesim bir eşyâ dahi
Fark edilmez de, onda, akis sanılır sâhi.

Ârifler bile bâzen teşhis edemez O'nu.
Kim nereden bilsin ki **Has Velî** olduğunu?

Etse Mi'râc tahakkuk, bu sülûkde sâlike,
Gene bir Mürşid gerek, çünkü var bir tehlike.

Mi'râc'ın hazmı dahi Kâmil Mürşid'le olur;
Velî, taşkın cezbeden, bu irşâdla korunur.

Zâhir'in ve **Bâtın**'ın ummânlarını hâmil
Hazret-i Hızır gibi olur Mürşid-i Kâmil.

Birbirine karışmaz Kâmil'de bu ummânlar;
Kâmil, bir berzahtır ki bunu Kâmiller anlar.

Avâlimin cümlesi: vehim ve zıll-i hayâl!
Bu idrâk ile bulur tüm bu nesneler zevâl.

Vehm-i a'zam, kendine atfettiğin vücûddur.
Beşer de bu vehimle olmakta **Rab**'bindan dûr.

Seyr-i sülûkla beşer olur vehimden âzâd;
Sırr-ı **Hak**'kın idrâki kılar feyzini müzâd²⁹⁸.

Uşşâkî-Melâmî'nin seyr-i sülûku zordur
Ammâ evhâmını da yakıp yok eden kordur.

Rab'bin lûtfu kılınca vehmi hâk ile yeksân,
Seyr-i sülûk sonunda: hür, saîd²⁹⁹ olur İnsân.

²⁹⁸ Müzâd: çoğalmış, arttırılmış.

²⁹⁹ Saîd: mutlu, Âhîret'ini kazanmış.

* * *

Mûsâ ile Firavun Kıssası

- VII-16.** Hikmet-i İlâhî'nin, bil ki, remzidir deniz;
Bu bahre daldığında cehlinden kalmaz hiç iz.
- Nefsinin firavunu, cevrederken kibirle,
Perde olur necâta ilâhî bir cebirle.
- Hikmete gark olursun sen eninde sonunda,
Mûsâ'nı izler isen açmış olduğu yolda.

* * *

Cervantès'in Don Kişot'u Kimdir?

- VII-17.** Hiç anlaşılmamış, yazık, hakîm Cervantès!
"Don Kişot"u nasıl da, herkes, roman sanmış? Pes!
- Nefs-i Emmâre'sinin azdırdığı "Don Kişot"
Vehme mağlûb beşerdir, kibri olmuş kaşalot³⁰⁰.
- "Sanço" denen temkîne aslâ etmez i'tibâr;
Sefildir bu hâliyle, ammâ zâhiren kibâr.
- "Rahmânî Nefes" gibi üfürürken şu rûzgâr,
Neyî remzeder durur? Bilmez bunu nâbekâr³⁰¹.
- Yel değirmenlerini döndürürken bu Nefes;
Vehmi de "Don Kişot"a olur zulmânî mahbes.
- İdrâksiz kimse için bunlar hep canavardır(!);
Bunları hedef alan nice "Don Kişot" vardır!
- Sonu mâlûm hikâye: "Don Kişot" rezîl olur;
Şiddetli bir tokat yer, toprağa nâzil olur.
- Aman, senden etmesin fâhiş bir hatâ sudûr!
Bu kıssadan çıkması gereken hisse şudur:
- Rahmânî Nefes ile müteharrik olan Er,
Kahhâr tecellîsiyle, bâgîyi terzil eder.

* * *

Âriflerin Kıyâmeti

³⁰⁰ Kaşalot: denizde yaşayan ve balına türünden olan en büyük memeli hayvan.

³⁰¹ Nâbekâr: işe yaramaz, serseri, haylaz.

VII-18.

Ey sâlik! Düşün, aceb koptu mu kıyâmetin?
Kendini tanıttı mı Rûhânî Emânet'in?

Bilinenden farklıdır ârifin kıyâmeti;
Bir ân değil bir ömür sürmekte fehâmeti.

Nebî'ye göre, çoktur kıyâmet alâmeti,
Ammâ bir kısmı olur ârifin kıyâmeti.

Hurûc etmiş olur, bil, nefsinden "Beni Esfer",
Hayvânî sıfatlardan, görüp, edersen sefer.

"Ye'cûc-Me'cûc hurûcu", nifâk ve gıybet gibi
Şer sıfatlar zuhûru. Olma sen bundan gabi!

"Ederse Deccâl hurûc", Dünyâ'yı görür yalnız.
Sizleri teşvik eder, artsın diye malınız.

Rubûbiyyet kompleksi ve de hubb-i riyâset
Fesad için Deccâl'in bildiği tek siyâset.

"İsâ nüzûl edince" hâkimdir Akl-ı Meâd;
Âhirete yönelir umûrun misl-i ibâd.

Deccâl'i sende meknûz³⁰² olan İsâ katleder;
Nefs-i Emmâre'n artık veremez sana keder.

Pişmanlığın başlamaz çıkmazsa nefsdan eğer
"Dabbetü-l Arz" denilen hayvan ki katle değer.

İşte bundan ötürü bu hayvan katlolunur;
Akabinde de Nefs-i Levvâme eder zuhur.

"Şemsin garbdan doğması" ne büyük bir saadet!
Nefsinde tulû' eden bu vak'adan um medet.

Budur Rûh'un bedenden ayrılma habercisi;
Mi'râc'ına attığın adımın birincisi.

Akl-ı Küll'ü görürsen "Mehdî çıktı" demektir;
Bundan sonrası artık ihtiyârsız emektir.

Bu Nûr'la mezheblerin hepsi de mülgâ olur.
Muhammedî Nûr, böyle, gönlüne ilkâ olur.

Âb-ı Hayât'ın özü bu Nûr ile yıkanan
Ârif de bu abdestle olur cân iken Cânan.

Rûhânî Emânet'i böylece idrâk eder;
Rûhânîlerden olur; ifnâ olur gam, keder.

³⁰² Meknûz: gizli.

Ârifin kıyâmeti böylece kopmuş olur.
"İzâfî varlığı da yok olup" hâmûş³⁰³ olur.

"Ba's-u ba'de-l mevt"³⁰⁴ ile hayat bularak **Hak**'da
İtmâm olur Mi'râc'ı, kutlu Rûz-i Mîsâk'da.

* * *

Ehl-i Ma'rifet ve Meşâyah-i Rûsûm

VII-19. Yalnız zikir, dervişin, arttırır evhâmını;
Evhâm zabt edilmezse Yol'dan almaz kâminı.

Zikrin tahkîmi için temkin ve irfân gerek;
İrfânla ifnâ olur vehim denen engerek.

Zikrle dağlanan nefis eder sırrını izhâr;
İrfânla bağlanırsa olur Esmâ'ya mazhâr.

Zikr ile şeyh olanlar Meşâyah-i Rûsûm'dur.
Ehl-i İrfân'a bunlar genellikle husûmdur.

Evhâma yenik düşen, câhil-i Ma'rifettir;
Hak'la halkı bilense âbide-i rif'attir³⁰⁵.

Müstağnâdir her şeyden, bil ki, Ehl-i Ma'rifet;
Rûhânî, nûrânîdir; sarmaz onu kesâfet.

Meşâyah-i Rûsûm'dan çekinmeden bu Er'ler.
Korkusuz ve hüzensüz **Mürebbi**'lik ederler;

Hiç biri kâle almaz kıylukâli, gıybeti;
Kâfidir hallerinin vekârı ve heybeti.

Sâdık dost kıl bizleri Ehl-i İrfân'a **Yâ Rab**!
Korunsun umûrumuz min el bâb ilel mihrâb!

* * *

Hiz. Âdem ile Hiz. Havvâ'nın Cennette Yaklaşmaları Yasak Olan Ağacın Mâhiyeti Nedir?

VII-20. Kaç nehire, kaç göle yansımaka dolunay?
Bakma sen bu kesrete; **Allâh: Ahad, Allâh:Hayy!**

Ayın binlerce aksi raksederken sularda,
Ay tekdir; ammâ aksi, kesir olur şuurda.

Buna bakıp sen "**Tek**"i görme "çokluk" olarak;

³⁰³ Hâmûş: sessiz.

³⁰⁴ Ba's-u ba'de-l mevt: ölümden sonra dirilme.

³⁰⁵ Rif'at: yücelik, yüksek mertebe.

Şaşılıktan kurtul da kalsın şirk senden ırak!

Bu şirkin müsebbibi, bil ki, senin vehmindir!
"Yasak ağaç" meyvesi vehim, hinoğlu hindir!

Ayağını kaydıran Âdem ile Havvâ'nın
"Vehmi merak arzusu", tahrîkiydi Şeytân'ın.

İkisi, bu meyvadan, ne zaman ki tattılar
Söndü Vahdet idrâki, salt kesrete battılar.

Bundan nâşî onlarda zuhur etti bir "benlik";
Gözlerinden silindi Cennet denen memâlik.

Vehim, âdemoğluna, beşerî mi'râs oldu.
Mutlak ifnâsı gerek, sakîl bir a'râz oldu.

Katolik Kilisesi için bu "İlk Günâh"dı;
İsâ halâskâr nebî, beşer için penâhdı³⁰⁶.

Bu günâhla mülevves doğmaktaydı her beşer;
Salb-i Hazret-i İsâ ile def olmuştu şer(!)

Oysa bîgünâh olur İslâm'da yeni doğan;
Mürşid-i Kâmil'lerdir, vehmi tümüyle boğan.

Vehm-i a'zam, kendine atfettiğin vücûddur;
Bil ki sen bu vehimle Cennet'ten olursun dûr³⁰⁷.

Seyr-i sülûkla beşer vehminden âzâd olur;
İdrâk-i Vahdet ile rütbesi müzâd olur.

* * *

T â r î k a t Y o b a z l a r ı

VII-21. Olmak istemez isen bir tarîkat yobazı,
Taklîd ile yetinme, sen tahkîkden al hazzı.

Teshir etmesin seni aslâ hurde-i tarîk³⁰⁸!
Bu en kolay yoldur ki nefsinin eder tahrîk.

Taklîd sarhoşluğuyla kabaran nefisçikler
Bundan ibâret sanır tarîkatı, ve tekler.

Tarîkat bir safhadır, aşılması gerekli;
Hakîkat'la **Mârifet** onun ardına ekli.

İlm-i Ledün sağlıyor bu hâli kesbetmeği,

³⁰⁶ Penâh: sığınılacak yer, melce.

³⁰⁷ Dûr: uzak.

³⁰⁸ Hurde-i tarîk: tarîkatın teşrîfâtına ait örf, âdet ve teferruat.

Buna uyan dervişin hebâ olmaz emeği.

* * *

V I I I . B Ö L Ü M

"MERÂTİB-İ TEVHÎD RİSÂLESİ"

I . DERS

H İ L K A T

VIII-1. **Hak** makâm-ı **Gayb**'dayken bilinemez **Gerçek**'di;
Tenzîhden de münezzeh, lâfa gelmez **Bir Tek**'di.

Kenz-î Mahfî denilen bu hâli bilmek muhâl;
Bu varlık düzeyinde **Hak** her şeyden müteâl³⁰⁹.

Bilinmek murâd edip, yarattı avâlimi,
Habîbi seçerekden, esrârını âlimi.

Taayyünle muttasıf olarakdan ezelde,
Akl-ı Evvel, böylece, zâhir oldu tez elde.

Bu ilk tecellîydi ki **Gerçeği Muhammed'in**,
Vâhid ismine muzaf sırrındandır Hikmet'in.

O Habîb-i Ekrem'in aşkına, etti südür
Bunca eşyâ ve mânâ. Anla ki Hilkat budur!

Gayb'da bilkuvve mevcûd eşyâ böyle halk oldu;
Bilcümle avâlim de tekmil sûretle doldu.

Sana örnek vereyim, fehmet Hilkat sırrını,
Ve "lâmevcûd eşyâ"nın **Amâ**'da makarrını.

Kilden bir kitleye hiç nüfûz eder mi nazar?
Oysa bu koca kitle nice sûrete mezar!

Çömlekçinin çömleği daha bulmadan vücûd,
Fehmet ki o, kitlenin hâlâ içinde mevcûd!

Kil kitlesi, gaybında, nice çömleği gizler;
Çömleğin zuhûruysa bir tasavvuru izler.

İşte böyle halk olur bir günde bunca çömlek,
Nasıl halk edilmişse bunca arz, bunca felek.

³⁰⁹ Müteâl: erişilmez, aşkın, transandantal.

Çömlekçi de ilmini böyle ederek izhâr,
Bilmeden oluverir **Hâlik** ismine mazhâr.

Eğer onda bu idrâk olsaydı her an zinde,
Fâsılasız kalırdı Peygamber'in izinde!

* * *

II. DERS

İ K R A '

VIII-2. Söyle! **İkra'**, Kur'ân'da, yalnız "Oku!" emri mi?
Böyle mi yorumlamak gerekir bu terimi?

Bir kerre sor kendine "okumak"dan kasıt ne?
Okurken neyle sâdık kalacaksın sen metne?

Mutlak bir metin gerek, harflerden müteşekkil;
Önce, gözünle olur harfler zihnine nakil.

Bu mürekkebe eşkâl de yorumlanır aklınla;
İdrâkine yerleşen medlûlleri sen anla!

Setreder cümle harfî tulû' ederek medlûl,
Harfleri de örterek idrâke eder hulûl³¹⁰.

Bu mükevvenât dahî kıraat edilmeli!
Fakat meçhûlse harfler, medlûlü olmaz celî.

Bu âlemin harfleri, bil ki, Esmâ'ü-l Hüsnâ!
Bunların terkîbinin mânâ'sı da müstesnâ.

Nasıl ki okuyanda harfleri sırlar medlûl,
Zâhirler de Esmâ'yı fehmetmemekle mâlûl³¹¹.

Bir metnin kıraati harflerle mümkün ancak;
İdrâkse harfe değil, medlûle açar kucak.

Nefs-i emmâre yalnız eşyâya nazâr eder.
Harfler misâli, Esmâ, gözden silinir gider.

Nebî'nin vafındandır bu elif-bâ'yı bilmek;
Aslında, **İkra'** emri: "Harfî idrâk et!" demek.

Bundan nâşî Nebî de Rab'ba dua ederdi:
"Eşyâ hakkında benim ilmimi arttır!" derdi.

İlm-i hurûf İsâ'da celî olan ilimdî;
Bu ilim İsâ-meşrep evliyânındır şimdî.

³¹⁰ Hulûl: duhûl etme, girme, karışma.

³¹¹ Mâlûl: kusurlu, illetli.

Yâ **Rabbî**, bu fakîri müdrîk-i Esmâ'dan kıl!
Fehmetsin **Rûh**'um **Sen**'i, eşyânı da bu Akıl.

* * *

III. DERS

A'yân-ı Sâbite

VIII-3. A'yân zâhir kılınmakta hükmüyle ilâhi İsmi;
Sebep: A'yân-ı Sâbite, tüm istidâdına cismî.

Kuludur tâbî' olduğu İsmi, bil ki her bir varlık;
Rab'bını bu İsim'le tanır, bununla çekmez darlık.

Hak ilminde hâlimiz a'yân-ı sâbiteyle belli;
Böyle bir istidâd bizi kul kılar **Rab**'ba temelli.

Ayndaki istidâdın zuhûra geliş şekli bizde
Hak ilminde sâbittir, vücûda büründüğümüzde.

Hak'kın vücûdundadır, bil tecellîsi mevcûdâtın;
Ne aynı ne gayrıdır; **Hak** olur, bunda, yalnız **Bâtın**.

* * *

A Y N A

VIII-4. Aynaya baktığında görmektesin kendini.
Lâkin, bu idrâk sırlar vehminin de fendini.

Ayna içine nasıl ediyorsun ki rihlet³¹²?
Sen misin aynadaki tecellî? Bir tahlîl et!

İki boyutlu ancak, fehmeyle ki, gördüğün;
Sense üç boyutlusun. Burda, işte, kördüğüm!

Sağ elini kullansan, aynadaki solaktır.
Bunun sırrı aynanın sırrına muallâktır³¹³.

Şu hâlde bu tecellî aynın değildir senin.
Ama gayrın da değil! İdrâk et, derin derin!

İşte sana bir misâl, mantıka da aykırı;
Zîrâ, bir şey: bir şeyin ya aynıdır, ya gayrı!

³¹² Rihlet: göç, göçme, gitme, ölme.

³¹³ Muallâk: bağlı, askıda.

Akl-ı Meâş'a göre yoktur bir üçüncü hâl.
Bu örneğin fehmi de bu Akl'a göre muhâl.

İşte **Hak** da bu Kevn'i Kendi'ne seçti mir'ât.
Bu aynada seyretti tecellîsini kat kat.

Bu kapsamda mahlûkat aynı olamaz **Hak**'kın.
Ama gayrı da değil! **Rab**'bim, şu işe bakın!

İnce bir idrâktir bu. Sakın kaymasın ayak!
"Panteizm"e düşmeden fehmedilsin bu siyâk³¹⁴.

Kevn **Hak**'kın aynasıdır, nereye bakarsan bak!
İnsanı ârif kılan bu sibaktır³¹⁵, bu sibak!

* * *

IV. DERS

A'RÂZ VE HÜVİYYET

VIII-5. Bir parçacık balmumu: özel kokusu olan,
Yumuşakça ve sarı, hem kolayca yoğrulan

Bir cisimdir ki sonlu, sınırlı hacma mâlik;
Onu emrâza karşı eczâ da kılmış **Hâlik**.

İyice cıvıklaşır ısıtırsan sen bunu,
Hacmı artar, aklaşır rengi de enikonu.

Görünüş de değişir değişince tüm a'râz;
Ama, hüviyyet için, bu aslâ olmaz maraz.

O, hüviyyeti mahfûz, gene bir balmumudur.
Biraz daha ısıtsan bir sıvı eder sūdûr.

Buharlaşıp, daha çok ısıtsan: sıvı kalmaz.
Buhar hâlinde bile hüviyyet tâdil olmaz.

Buna benzer bir misâl için düşün insanı!
Yaşlansa, hasta olsa ya da azalsa kanı,

Ameliyât da olsa, hattâ taşısa protez,
İnsanlığı değişmez! Elhak, muhkemdir bu tez!

Şu hâlde a'râz ile hüviyyet ayrı şeymiş.
A'râzın gizlediği hüviyyeti kim bilmiş?

Bir şeyin a'râzı çok ama hüviyyeti bir!

³¹⁴ Siyâk: sözün gelişi, ifâde şekli.

³¹⁵ Sibak: bir şeyin öncesi, bağ, bağlantı.

Bunu idrâk etmeli olmadan mütekebbir.

Mâdem ki bu a'râzın ardında hüviyyet var,
Ve a'râz perdeleri olmakta sana duvar,

Bir kere de sormalı: "Görünen bu âlemin
Nedir ki hüviyyeti ve dayandığı zemin?"

* * *

V. DERS

MÜREKKEP İLE HARFLER

VIII-6.

Mürekkep, kalem ile, harflere şekil verir.
Bu şekiller cem' olup heceleri belirtir.

Hecelerin cem'i de kelimeyi doğurur.
Kelimeler yan yana bir cümleyi yoğurur.

Cümle, sana, mâ'nâlî ya da mâ'nâsız gelir.
Bununla ya bir hayır ya da bir şer dirilir.

Yorum senin! Bakarsan, yalnızca bu mâ'nâya,
Mürekkep de, gözünde, duhûl eder fenâya.

Bu dizili harflerle uyanan vehim, hayâl,
Tahrîk eder yorumu, mürekkep olur muhâl.

Ammâ sen bu evhâmdan edersen sarf-ı nazar,
Mürekkep de tümüyle yoruma olur mezar.

Mürekkeptir bâtını hurûfâtın, yorumun!
Ekvâna bak bir de sen; düşün, nedir durumun?

Emsâlidir mürekkep, bil, Vücûd-i Mutlak'ın.
Yorumlarken eşyâyı, sen, kâmil tavır takın!

Görür isen eşyâyı, fehmi zordur Vücûd'un.
Yönelmekse Vahdet'e, sönüşüdür mevcûdun.

Bunu iyi fehmet ki temyizinsun rakîk³¹⁶.
Ve meşrebin de "alâ târîk-i ehl-i tahkîk"³¹⁷!

* * *

VI. DERS

DÜKKÂN

³¹⁶ Rakîk: çok ince, nüanslı.

³¹⁷ Alâ târîk-i ehl-i tahkîk: tahkîk ehlinin yolu üzere.

VIII-7.

İki türlü bakılır bir dükkân vitrinine;
Cama bakarsan, ardı gelemmez idrâkine.

Vitrinin içindeki eşyâyı seçse idrâk,
Bu sefer de cam kalır fehm-ü idrâkden irak.

Zâhire itibârın bâtını gözden siler;
Bâtına meclûbiyet, bil ki zâhiri eler.

Vahdeti idrâk muhâl, a'râza takılırsan;
Kaplarsa seni Vahdet, kesret de olmaz tasan.

Hem kesrette Vahdet'i, hem Vahdet'te kesreti
Müdrîk kıl bizi **Yâ Rab!** Lûtfet bize Hikmet'i.

* * *

VII. DERS

VAHDET-İ VÜCÛD

VIII-8.

Âriyet isimlere kafanı takma sakın!
Zîrâ **Hak** sana, bil ki, şah damarından yakın!

Donmuş suya "buz" dersin, bu, âriyet isimdir.
Sende "benlik" vehmini sağlayansa cisimdir.

Aslına bakarsan buz düpedüz sudur ancak.
Bir düşün! Kim, bu cismin ardında açmış sancak?

Esmâ' tecellîsiyle aldatma sen kendini!
Fehmeyle **Zât'**ını da yok et vehmin fendini!

Bu idrâkî Mi'râc'la mutlak saîd olursun;
Bir gün gelir **Hak'**kı da hakk el-yakîn bulursun.

* * *

VIII. DERS

REALİZM VE VAHDET-İ VÜCÛD

VIII-9.

"Gerçek" denilen meçhûl farklı idrâk olunur;
Kıstasıdır idrâkin "Akıl" denilen şuur.

Bir göz atın etrâfa: kesrette her şey farklı.
Ama tâciz etmiyor bu fark **Gündelik Akı.**

Buna göre: her şeyin bir hüviyeti vardır.
Hüviyyete göre de a'râz olmakta sâdır.

Asıl olan: hüviyyet; a'râz ise geçici;

A'râza meclûb³¹⁸ akıl, bundan nâşî, seçici.

Seçmek, zâten, kesreti müş'irdir. Anla bunu!
Hasletidir bu aklın, farklı görmek topunu.

Gündelik Akıl aslen zaaf ile mâlûldür.
A'râzın temyizinde yanılışı mebzûldür.

"Şu dal incedir"de, dal: **hüviyyet**; ince: **a'râz**.
Görünürde: **dal** kadîm; **ince**, yalnızca, garaz³¹⁹.

A'râzla vasfedilir hüviyyet nokta nokta;
Varlık da **bir** sıfat ki a'râzdan sayılmakta.

Gerçek, bu çerçevede fehmedilirse şâyet,
Realizm adınadır bu bâbdaki³²⁰ rivâyet.

Bir başka idrâkteyse alınır **Vücûd** öne.
Tek Varlık bu **Vücûd**'dur. İdrâk döner bu yöne.

Olur **Akl-ı Meâd**'ın işi bu özel idrâk;
Vücûd'un fehâmeti ancak bununla berrâk.

Bâtın'ı setrederken bu mevhum hüviyyetler
Vasfederler **Vücûd**'u, âşikâr, birer birer.

Yalnızca **Vücûd** olur aslî Hüviyyet bunda;
A'râzdır diğerleri, bil, eninde sonunda.

Tek kadîm gerçek: **Vücûd**; gayrısıysa hep hâdis.
Bu idrâke vüsûl zor: beşer, vehminde hapis!

Bu yüksek fehâmete **Vahdet-i Vücûd** denir;
Bu idrâkin hâмили olur serâpâ münîr.

Realizm idrâkinde eşyâ apaçık zâhir;
Buna, **Gündelik Akıl** olmaktadır müzâhir³²¹.

Vahdet-i Vücûd'daysa eşyâ yalnızca hayâl!
Nefis, fakat, Gerçeği çarpıtmağa pek meyyâl.

İdrâk-i Hakikat'da, avâm: bakar-kör, hâsir³²²!
Akl-ı Meâd sâhibi **Ulûlelbâb**'dır³²³ basîr.

Aslında **Vücûd** hiç de gizlemiyor Kendini;
Müdrîkdir **Akl-ı Meâd** tüm eşyânın fendini.

³¹⁸ Meclûb: tutkun.

³¹⁹ Garaz: maksad, hedef, gâye, meyil, istek.

³²⁰ Bâb: konu, mesele, kapı.

³²¹ Müzâhir: yardımcı.

³²² Hâsir: hasarlı.

³²³ Ulûlelbâb: akıllarını dirâyetle ve isâbetle kullanmasını bilenler.

Sen **Akl-ı Meâd**'la bak: kesrette Vahdet'i gör!
Gündelik Akl'a tapan hem şaşır, hem de kör.

Zâhirden ibârettir, avâlim, bilâ ilim;
Oysa Havas bilir ki salt a'râzdır avâlim.

İki kutup: **Realizm** ile **Vahdet-i Vücûd**.
Bu idrâk ile beşer, **İnsân** olur ve mescûd.

* * *

IX. DERS

TEVHÎD-İ EF'AL

VIII-10.

Senin mi fiillerin? Nedir bu gizli kibir?
Ef'alın **Hak**'ka ait; tövbe et, tekbir getir!

Nefsinin vehmidir, bil, fâil olduğun sanmak;
Kendini **Rab** olarak görmeğe kalmış ramak³²⁴!

Ef'alini hikmetle yaratan **Rab**'dır ancak;
Bu idrâk ile sen de saf kulluğa aç kucak.

Vermedikçe **Rab**'bına ef'alini bittemyiz³²⁵,
Olur musun ef'alın künhünü hiç mümeyyiz?

"Lâ fâile illallâh" Tevhîd-i Ef'al'dir, bil!
Bu idrâkle sâlikde ifnâ olunur fiil.

Karagöz perdesinde bir sûretsin, bakar-kör;
Sen, ef'ali yaratan **O Ulu Üstâd**ı gör!

Olur cüz'î irâde, perdesi basîretin;
Kezâ muharrîkidir, nefis denen meretin.

Bu cüz'î irâdeyi söküp atsan fehminden,
Geriye ne kalırdı, bak bakalım, kendinden?

Pâdişah huzûrunda emre müheyyâ bir er,
Sultânî irâdeye tâbi' olarak bekler.

Kendi irâdesiyle bir iş yapması muhâl.
Meslûbü-l irâdedir; huzûrda cârî bu hâl.

³²⁴ Ramak: pek az bir şey.

³²⁵ Bittemyiz: temyiz melekelerini uygulayarak.

Hak huzûrunda olmaz irâde emâresi!
Bu, cebr-i izafî ki edebin irâesi.

Huzurda bulunana **ârif** olunur ıtlak;
O'nun tâbi' olduğu cebir de cebr-i mutlak.

Var sen cebr-i mutlaka tâbîliğini fehmet;
Ef'ali de **Hak**'dan bil; bu fakr ile bul rahmet!

* * *

X. DERS

TEVHÎD-İ SIFAT

VIII-11. Nûruna bak Güneş'in! Ne garip bir tecellî!
Sâyesinde bu nûrun, binbir renk mütecellî.

Vâhid işte böylece halketmekte **Kesret**'i;
İnşâallâh anlarsın bundaki işâreti!

Esmâ'nın emsâlidir bu renklerin her biri;
Bu idrâk iledir ki olur mürîdân diri.

Nûr-i Zât'in remzidir, Güneş, İlm-i Ledün'de;
İrfân'ın mebdeidir³²⁶ bunu idrâk, bugün de.

Sırr-ı Vahdet'i, mürâd, bu idrâkle fehmeder;
Bu irfânla silinir gönlünden gam ve keder.

Bu **Nûr** ile nûrlanan eşyâ renk hammalı mı?
Yoksa eşyânın rengi, söyle, kendi malı mı?

Her şey isti'dâdıyla kazanır bu a'râzı;
İsti'dâd nisbetinde olur Esmâ'dan râzı.

Bu evsâf-ı zâhire³²⁷, yansıyorken Esmâ'dan,
Öz malın olur mu hiç seni kılssa da handan?

"Lâ mevsûfe illallâh" Tevhîd-i Sıfat demek;
Sıfatları ifnâyâ yönelir bütün emek.

Bundan nâşî sendeki sıfatlar **Hak**'kıdır, bil!
Hak'ka ver sıfatını da indinde ol mukbil.

³²⁶ Mebde: başlangıç.

³²⁷ Evsâf-ı zâhire: görünen nitelikler.

* * *

XI. DERS

TEVHÎD-İ ZÂT

- VIII-12.** Vahdet'e giden tarîk önce Tevhîd'den geçer.
İdrâki için bunun, Mürşid misâller seçer.
- Fehâmet, idrâk, temyiz misâl ile bilenir.
Vesvese, vehim, hayâl ancak böyle elenir.
- Temyizi tahkîm eden müstesnâ misâldir **Su**.
Tetkik et fehâmetle, vehmin kurmadan pusu.
- Donsa da, ya da **Su**'dan buharlar etse sudûr,
Bu zuhûrun ardında bulunan yalnız **Su**'dur.
- Aslı yalnız **Su** olan kar zerrelerini gör!
Hayrân ol tenevvü'e, idrâkin değilse kör.
- Cevhere bütün a'râz âriyeten³²⁸ eklenir.
A'râzla mücehhez **Su** böylece çeşitlenir.
- Su** zerrâta "**kadîm**"dir, hem de onun "**bâtın**";
Zerrâtsa "**hâdis**" olur; bu mümkünâtı tanı!
- Su**'da da zerrâtta da **Vücûd** aynı. Farklı: hâl.
Zerrâta, bundan nâşî, **Su**'yun "**hulûl**"ü muhâl.
- "**Vücûd**" hep aynı vücûd; bu da **Su**'yunki ancak.
Zerrâtın zuhûruna yalnız **Su** açar kucak.
- Hem izafî hem hayâl, vücûdu bu zerrâtın.
Sonu **Su** olur, âhir, bütün taayünâtın.
- Kar zerreleri aslâ **Su**'yun aynı değildir,
Olurlar ancak **Su**'yun bu **Vücûd**'unda zâhir.
- "Vücûd bakımından **Su**": aynıdır, mevcûdâtın;
Kesret zâhirdir ama **Vücûd Tek**'dir ve **Bâtın**.
- Bir bakıma, gayrısı da değil bunlar **Su**'yun.
Zerrâtın mâhiyeti hakkındaki bu oyun,
- A'râza yönelirsen örter sana **Vücûd**'u;
Kesret içre görürsün artık sen de mevcûdu.
- Hak**'kın **Hâlik** ve **Bedî**' esmâsının âsârı
Olarak halk olunan zerreler bulsa nârı,

³²⁸ Âriyeten: ödünç olarak, geçici olarak.

Hörmetine **Mümî't**'in terkeder a'râzını;
Su'da fânî olarak tadar **Vahdet** hazzını.

Emsâli fehmederek anla gerçek fâili:
Sıcaklık, bu zerrâtın, olmakta **Azrâil**'i!

Isıyla yok olunca zerrâtteki tüm a'râz,
İnkılâb eder **Su**'ya, hepsi de bilâ ivaz³²⁹.

Bu inkılâbı müdrîk ne kadar varsa zerre
Beyânda, lisân-ı hâl üzre, binlerce kerre:

"Emânetti bu a'râz, bu ahvâl ise düyûn³³⁰;
İnnâ li-l mâ'i, ve innâ ileyhi râciûn³³¹".

"Lâ mevcûde illâ Hû" sırrı böyle fâş oldu;
Nûr-i Zât parlayınca kesret de hemen soldu.

Anladın ki e'alin, sıfâtın ve zâtının
Zâhiri: evhâm imiş; **Zât Nûru**'ymuş bâtının.

Bu idrâkin zevkiyle olursan mest-ü hayrân
Tevhîd-i Zât üzere edersin seyr-ü seyrân.

* * *

XII. DERS

"Tevhîd-i Zât" Mertebesini Zevk Eden Dervîşin Ahvâlini Beyân Eder

VIII-13. Bana "Şeyh'dir" demişler. Vallâh kuyruklu yalan!
Eyâ³³² mürîd, aldanma! Şeyhliğim yok! Ben hiçim!

Nûr'unun lem'asıdır, **Rab**'bimden bana kalan!
Eyâ mürîd, aldanma! Bilâ vücûd bir hiçim!

Ne bir dergâhım vardır, ne de âyin yaparım.
Eyâ mürîd, aldanma! Mülküm de yok! Ben hiçim!

Gönül'dür bana dergâh, tecellîsi tek kârım.
Eyâ mürîd, aldanma! Âsârım yok! Ben hiçim!

Bizde teşhis ettiğin: Kaynak'dan gelen Himmet!
Aynalardan akseden sûret misâli hiçim!

Fakîr mahzâ bir kulum; gösteremem kerâmet.

³²⁹ Bilâ ivaz: karşılıksız, bir menfaat karşılığı olmaksızın.

³³⁰ Düyûn: borçlar.

³³¹ "İnnâ li-l mâ'i, ve innâ ileyhi râciûn": "Muhakkak ki biz sudanız ve muhakkak ki biz ona dönücüyüz".

³³² Eyâ: ey, hey.

Eyâ mürîd, aldanma! Ef'alim yok! Ben hiçbir!

Hükmederse hayâle "**Ganiyy**" denen Tecellî,
Eyâ mürîd, aldanma! Sıfâtım yok! Ben hiçbir!

Olmakta hüviyyetim ancak ârife celf.
Zâhirim: **Rab**'bın mekri; zâtım da yok! Ben hiçbir!

Nasıl hiçtir bu, hayret, âlem meknûz fakîrde!
Kanma parıltısına! Varlığım yok; ben hiçbir!

Hiçliğim de hamdım da müsellemdir Tekbîr'de!
İdrâk et mürîd! Fakîr, **Kenz-i Mahfî**'de hiçbir!

* * *

XIII. DERS

VIII-14. Kim ki Tevhîdi Zât'ı bir kere eder idrâk,
Bu avâlim kendine artık olamaz zerrâk³³³.

"**Lâ mevcûde illâ Hû**" mazharı olan bir er,
Tevhîd-i Zât'ın dahi Sırrü-s Sır'ına erer.

"Ka'b-ı Kavseyn"de uruc kavsı böyle tam olur;
Mürîd nereye dönse orada **Hak**'kı bulur.

Tevhîd-i Zât idrâki, bil ki iki türlüdür;
Her türünden füyûzat akmakta güldür güldür.

Birinde kalben tadar Vahdet'in ezvâkını³³⁴;
Diğeryse Mi'râc'dır: şeksiz tanır **Hak**'kını.

Bu makâmda a'râz da zâtlar da **Hak**'kın ancak;
Aslen hiç olan mürîd burada **Hayy** olacak.

Âb-ı Hayât işte bu! Ölümsüz, içen bundan!
Bu makâmdan dönenler artık handân, câvidan.

Ne mutlu, tamâm oldu "Fenâ Mertebeleri"
"Bekâbillâh"a koşar artık **Allâh**'ın eri.

* * *

XIV. DERS

MAKÂM-I CEM

VIII-15. Cem'e vâsıl olanın garip olur ahvâlî;
Hak'dır burada zâhir; halksa bulur zevâlî.

³³³ Zerrâk:çok mürâî, iki yüzlü.

³³⁴ Ezvâk: zevkler.

Hak'kın **Zât**'ıyla, mürîd, giyinmekte bir libâs;
Beşeriyyeti olur zâhirî bir iktibâs.

Cem makâmında mürîd **Hak**'kın **Zât**'ıyla mevcûd;
Bu idrâk ile **Hak**'ka **Hak** ile eder sücûd.

Hak ile **Hak** olmuştur; edilmez artık tadrîl³³⁵;
Ârif için ahvâli yalnızca **Hak**'ka delîl.

Sır'ıyla parıldayan apâşikâr bir mâhdır³³⁶;
"**Fe eynemâ tüvellû, fe semme vechullâh**"dır.

Bu makâmda mürîde cümle halk bâtın olur;
Nereye dönersen dön, eşyâ mir'âtın olur.

Bütün zâhirî esbâb ifnâ olur gözünde;
Sebebü-l Esbâb³³⁷ ile fâil olur ve zinde.

Hiç bir çile, meşakkat döndürmez O'nu **Hak**'dan;
Helâl eder hakkını herkese, bil ki, sıdkan.

Hak'kın **Kelime**'sidir; evsâfı **Rûhullâh**'dır;
Eğer temyîz edersen, ne emîn bir penâhdır!

Bu makâmda çözüdür İsmâ'nın tüm esrârı;
Olur zîrâ, **Sırrü-s Sır**, **Rûh**'un aslî makarrı.

Nasıl olursa namaz mü'minlerin Mi'râcı,
Oruç da bu makâmın remzidir ve sirâcı.

Mahzâ **Rahmet** olmakta **Cem**'i zevk eden mürîd;
Kılmaktadır bu makâm **İnsân**'ı aslî, ferîd.

* * *

XV. DERS

MAKÂM-I HAZRETÜ-L CEM

VIII-16. Hazretü-l Cem makâmı ekmelü-ş Şerîat'dır;
Sâlikde **Hak** sırlıdır, halkdır ortada sâdır.

Esmâ'ü-l İlâhî'dir tulû eden her yerde;
Bu idrâk ile sâlik, merhem olur her derde.

"Esmâ' ile tasarruf" bu makâmda verilir;
Esmâ' ilmiyle, bil ki, ölü bile dirilir.

Eşyâ ilmi Esmâ'ya rabt olur kemâliyle;

³³⁵ Tadrîl: dalâlete düşürme, doğru yoldan çıkarma, azdırma, ayartma.

³³⁶ Mâh: dolunay.

³³⁷ Sebebü-l esbâb: sebeplerin sebebi yâni Allâh.

Esmâ'yla fehm olunur her bir zâhirî hiyle.

Hak, âleme etmekte, Esmâ'sıyla tecellî.
Bunun fehmiyle doğar, bil ki, Hikmet-i Âlî.

Hak'ka ulaşan iptir her bir Esmâ'ü-l Hüsnâ;
Ancak bu idrâk ile olur beşer müstesnâ.

"Tecellî" bir fiildir; anlamı: "zâhir olmak";
"Mazhar": "zuhûrun yeri"; "tulû' etmek"se: "doğmak".

Nebî için halkoldu bilumûm arz-u semâ.
Muhammed'dir, biliniz, "**Mazhar-ı Küll-i Esmâ**";

Ey ihvânım! Turalım, bu ipin bir ucundan.
Seyredelim **Allâh**'a, ilm-el yakîn ve handân.

Şühûd-ı mânevîyi zordur sığdırmak lâfa;
Misâller ilâc olur idrâkteki zaafa:

Güneşin nûru tektir ama renkler muhtelif;
"Bir"den böyle çıkar "çok", ikisi müteellif³³⁸!

Âlemdeki eşyâya vurunca **Zât**'ın **Nûr**'u,
Elvân-ı ilâhîdir Esmâ' diye zuhûru.

"Newton Çarkı"nda dahi kesret Vahdet'e döner;
İfnâ olur yedi renk, hepsi beyazda söner.

Şu çay dolu bardağa atfediniz bir nazar!
Bakalım bu Hikmet'de bunun için ne yazar?

Bardak: kavî, müşekkel, içindeki bir rızık;
Pırıl pırıl parlıyor, kimlere olmuş azık!

Bu, görünen bir kaptır; **Zâhir** ismine muzaf;
Tasarımcı ve işçi **Bâtın**'ında muvazzaf.

Güzel bir şekil verir tasarımcı bu kaba;
Bedî' ism-i şerifi mühür vurur bu tab'a.

Şeklin tahakkukunda **Musavvir**'dir iş gören;
Câmi'dir ham maddeyi, bir araya getiren.

Bu üretim bir ilme ve mîzâna dayanır;
Âlim ve **Adl** Esmâ'sı olur bunlara sınır.

Bardak, çaydan dolayı, **Rezzâk** ismine mazhâr;
Fehmedin! Nasıl, Esmâ', eder kendini izhâr?

Nice Esmâ' bilinir **Hak**'dan çıkarsa izin.

³³⁸ Müteellif: birbirleriyle uyum içinde olan.

Çayı hıfz eden bardak mazharıdır **Hafiz**'in;

Bardak, ışıltısıyla, tecellîgâh-ı **Nûr**'dur.
Mekanik direnciyle **Kavî** olan da odur.

Hanımlara faydası **Nâfi** isminden gelir;
Lisân-ı hafî ile, bardak, çok sır iletir.

Aslında, **Hayy**'dan çıkan çay yeşil bir nebattır.
Mümî'tinse eseri tebdîl-i tabiattır.

Bu tecellî ile çay bir ot olur, kupkuru;
Emrâza şifâ verir çaydaki **Muhyî** nûru.

Bu bardak kırılırsa, eğer böyleyse kader,
Elini kesebilir: **Kahhâr** tecellî eder.

Fehmi geniş olana bardak çok haber verir;
Habîr'in de mazharı olduğunu bildirir.

Bunca hikmet ederse tulû' tek bir bardaktan,
Hakîm tecellîsidir bunun altında yatan.

Çay dolu bir bardakta, nasıl eder tecellî,
Görün, onsekiz Esmâ'! Hepsi idrâken celî!

Nasıl da sırlı kalmış bardakta onca Esmâ'!
Düşün! Hangi Esmâ'yı hâmindir arz-u semâ?

Fehmeden mürîdindir bu keşfin bütün kârı;
Bu sırlılık etmekte izhar ism-i **Settâr**'ı.

Ya İnsân-ı Kâmil'de tecellî nasıl olur?
Biri hâriç tüm Esmâ' İnsân'da zuhur bulur.

Mütekebbir'dir **Allâh**; bu yalnız **O**'na mahsus.
Kibir sâhibi olmak beşere yasak husus.

Mazhar-ı Esmâ' olan eşyâ hâl lisânıyla,
Demek, **Hak**'kı zikreder, **Allâh**'ın ihsânıyla.

Bu da **Vehhâb** isminin olmakta müsemmâsı.
Rahmân'ın cömertliği: hilkatın muammâsı!

Nebî dedi ki: "Yâ **Rab**! Tanıt bana Eşyâyı,
Âşinâ et Nebî'ne ilmindeki ziyâyı".

Ey ihvânım! Böylece, lûtfedildi sizlere,
Lâtîf ismine uygun bu ziyâdan bir katre.

Mezâhir-i Esmâ'nın temyizini de müdrîk
Olaraktan, gayretle, edin tezyîn-i tarîk.

Bilin! Böyle açılır Mi'râc'ınızın yolu,
Muizz'in hürmetine izzet bulanlar, dolu!

Bu henüz bir ilk adım, kemâl-i idrâk için;
Siz, Mürşid'in sunduğu âb-ı hayattan³³⁹ için!

Budur sizi kılacak müdrîk, mümeyyiz, kâmil;
Ve belki de, himmetle, İlm-i Ledûn'nü hâmil.

* * *

XVI. DERS

MAKÂM-I CEM'Ü-L CEM

VIII-17. Cem'ü-l Cem'e ulaşan mazhar-ı lûtf o kişi,
Kemâliyle hür olup bırakmıştır teşvişi.

İşleyen cesedinden, nefsinden ve **Rûh**'undan
Şeksiz, şüphesiz **Allâh**! Artık O'dur hür, handan.

Her şeyini istilâ etmiştir **Yüce Rab**'bi;
Hep aynı **Gerçek** olur: **Merbûb, Rab ve Mürebbi**'.

Âlim'dir: **Evvel, Âhir, Zâhir** ve de **Bâtın**'a
Bu şuhûdla merbûbdur Rab'binin mir'âtına

Vârisidir Nebî'nin: **İlm**'ine, **Ahlâk**'ına;
Hem fâildir, hem teslîm o **Yüce Hallâk**'ına.

"Ve inneke le alâ hulkin azîm"³⁴⁰ mazhârı
Ahvâli tefhim eder **El Lâtîf-ü-l Kahhâr**'ı.

Bil ki O her hâliyle âlemlere rahmettir;
Bekâbillâh'da mukîm bir mazhar-ı **Samed**'dir.

* * *

MAKÂM-I AHADİYYET

VIII-18. Zevkan tadrîs edilse bile tüm bu makâmât,
Bâlâsına erişmez bu zevkteki kemâlât.

Yetmez sohbetle nazar, himmet ve hayli emek!
Ahvâl-i makâmât'ı zordur lâfla kesbetmek.

Vehbî bir oluş gerek **Hak**'dan atâ edilen,
İster buna vuslât de ister rûhânî şölen.

Ama sâlik olursa eğer **Mi'râc**'a nâil,

³³⁹ +b-ı hayat: içeni ölümsüz kılan su.

³⁴⁰ "Ve inneke le alâ hulukin azîm": "And olsun ki Sen en yüce ahlâk üzeresin".

Bu kıylukāl yok olur; **Zât'**ıyla olur **Fâil**.

O'na böyle verilir makām-ı Ahadiyyet,
Âlemlere de olur bâb-ı rahmet, hidâyet.

Bu azîm tecellî ki ilmini kılar **Furkân**;
Olmuştur **Zât'**ıyla da hâzâ "**Konuşan Kur'ân**".

* * *

H Â T İ M E

Rab'bin emirlerine itaattir **Şerîat**;
Nefsine muhâlefet olur küh-i **Tarîkat**.

Esrâr-ı İlâhî'yi zevkadersen eşyâda,
Hakîkat'ın kühüne vardırır seni Hudâ.

İdrâk-i Bekâbillâh ile erirsen halkda,
Bâkıy ve Hayy olursun **Mârifet** ile Hakk'da.

Sıfatla zâhir iken olmuştur Zât'la hafâ,
Mahzen-i esrâr-ı Hak şu *Ganiyy-i Muhtefî*.

* * *